

ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ *

Υπό ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΖΙΓΔΗ

Ι. Ἡ πολιτικὴ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως

1. Οἱ ὅρισμοι εἶναι βεβαίως ἐπικίνδυνοι—*omnis definitio periculosa est!* Ἀλλὰ καὶ ἄνευ αὐτῶν εἶναι ἀδύνατος οἰαδήποτε συστηματικὴ συζή-
τησις. Θὰ προσφύγωμεν ἐπομένως, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς ἓνα ὅρισμόν, ἵνα κατα-
στήσωμεν σαφεῖ τὴν βασικὴν ἔννοιαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας θεμελιούται ἡ παρούσα
ἀνακοίνωσις πρὸς ἀποφυγὴν ἐνδεχομένων συγχύσεων ἢ παρανοήσεων.

Ὁ ὅρος «πολιτικὴ οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως» θὰ χρησιμοποιηθῇ ἐνταῦθα
ὑπὸ τὴν στενὴν ἔννοιαν τῆς συστηματικῆς παρεμβάσεως τῆς κρατικῆς ἐξου-
σίας ἐπὶ τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος πρὸς ἐπίτευξιν ἐντατικωτέρου τοῦ
παρατηρηθέντος κατὰ τὸ παρελθόν—καὶ ἐπὶ μίαν ἀρκούντως μακρὰν χρονικὴν
περίοδον—ρhythμοῦ αὐξήσεως τοῦ κατὰ κεφαλὴν ἐθνικοῦ εἰσοδήματος εἰς
μίαν χώραν.

2. Κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν ἰδίως περίοδον, ἡ δημοτικότης τοῦ ὅρου εἶναι
ὄντως μεγάλη. Ἡ ἄκριτος ὁμοῖα χρησιμοποίησίς του ἐνέχει τὸν κίνδυνον νὰ
περιαχθῶμεν κάπως εἰς τὴν θέσιν τοῦ καλοῦ Ζουρντάν τοῦ «Ἀρχοντοχωριάτη»,
ὁ ὁποῖος ἀποτόμως ἀνεκάλυπτεν, ὅτι καθ' ὅλην τοὺς τὴν ζωὴν ἐπεδίδατο εἰς
πρόζαν!

Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις πράγματι ὑπῆρξε σχεδὸν πάντοτε ἡ δεσπόζουσα
ἀντικειμενικὴ ἐπιδίωξις τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Διότι καὶ κατὰ τὴν περί-
οδον τοῦ οἰκονομικοῦ φιλελευθερισμοῦ, τὸ οὕτως εἰπεῖν ἀρνητικόν τῆς περι-
εχόμενον ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νὰ ἀφεθῇ ἀδέσμευτος ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία
πρὸς ἐπίτευξιν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Παρήλθεν ὁμως ἀπὸ μακροῦ ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπιστεύετο ὅτι
ἄνευ κρατικῆς παρεμβάσεως, ἡ ἀτομικὴ πρωτοβουλία ὁδηγεῖ πάντοτε εἰς
τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν. Ἡ οἰκονομικὴ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος, ἰδίως
κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας, διέψευσεν ὀριστικῶς τὰς τοιαύτας δοξασίας.
Ἡ πρόσφατος ἐξ ἄλλου πρὸδος τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης ἀπεκάλυψε τὸν
μηχανισμόν διὰ τοῦ ὁποίου ἡ οἰκονομία μιᾶς χώρας δύναται νὰ περιέλθῃ εἰς
κατάστασιν στατικῆς ἰσορροπίας ἢ πάντως ἰσορροπίας κάτω τοῦ σημείου τῆς
πλήρους ἀπασχολήσεως τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς—εἰς κατάστασιν δη-

* Ἀνακοίνωσις γενομένη τὴν 28ην Ἰανουαρίου 1959 εἰς τὴν Ἑλλ. Ἑταιρ. Οἰκον.
Ἐπιστημῶν.

λαδὴ στασιμότητος ἢ ἀδυναμίας πλήρους ἀξιοποιήσεως τοῦ οἰκονομικοῦ δυναμικοῦ.

3. Ἐν τούτοις ὑπάρχει τι τὸ νέον εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ ὕδρου, κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν ἰδίως περίοδον. Καὶ τοῦτο εἶναι ἡ καθολικὴ πλέον συνειδητοποίησις τῆς ἀνάγκης, ἀλλὰ καὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἀσκήσεως μιᾶς συνεποῦς πολιτικῆς πρὸς ἐπίτευξιν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Ἡ ὑπαρξίς τεραστίων ἀνεκμεταλλεῦτων πόρων εἰς πολλὰς χώρας τῆς ὑδρογείου καὶ ἡ καθυστέρησις αὐτῶν ἀπὸ τεχνολογικῆς ἀπόψεως, μὲ ἀποτέλεσμα τὰ ἐξόχως χαμηλὰ ἐπίπεδα τοῦ κατὰ κεφαλὴν ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, θεωροῦνται γενικῶς ὅτι ἀποτελοῦν ἀπαράδεκτους καταστάσεις διὰ τὰ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενα ἔθνη, ταυτοχρόνως δὲ καὶ δυσμενεῖς παράγοντας διὰ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῶν προηγημένων λαῶν—τῶν ὁποίων ἐπιβάλλεται ἀλλὰ καὶ εἶναι δυνατὴ ἡ προοδευτικὴ ἀντιμετώπισις.

Ὁ βραδύτερος ἐξ ἄλλου ρυθμὸς ὠρισμένων οἰκονομικῶς προηγημένων χωρῶν, ὡς αἱ Δυτικαὶ Εὐρωπαϊκαί, ἐν σχέσει πρὸς τὰς Η.Π.Α. ἐδημιούργησε καὶ εἰς αὐτὰς πρόβλημα ἀσκήσεως ἐνσυνειδήτου πολιτικῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Κολοσσιαία, τέλος, ὑπῆρξεν ἡ ἐπίδρασις δι' ὅλας τὰς χώρας τοῦ παραδείγματος τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας ἐπὶ τῆς συνειδητοποιήσεως τῆς ἀνάγκης καὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἐπιτυχοῦς ἐφαρμογῆς μιᾶς ἀποτελεσματικῆς πολιτικῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Τὸ ρωσικὸν ἄλλως τε πρότυπον τυγχάνει τὴν ἐποχὴν αὐτὴν πιστῆς ἀντιγραφῆς εἰς τὰς χώρας τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης καὶ τὴν Κίναν.

Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις σήμερον—οὐχὶ ἀδίκως ἄλλως τε, λόγῳ τῶν τεραστίων τεχνολογικῶν προόδων—ἐμφανίζεται εἰς τὴν ἀντίληψιν ὅλων τῶν λαῶν τῆς ὑφῆλίου, ὡς ἡ ριζικωτέρα καὶ ἀσφαλεστέρα μέθοδος ἐπιλύσεως τοῦ ὅλου κοινωνικοῦ προβλήματος.

Μὲ τὴν πάροδον τῶν ἐτῶν ἡ πολιτικὴ αὐτὴ ἔχει τύχει στερεᾶς θεωρητικῆς θεμελιώσεως, παραλλήλως δὲ ἔχει συγκεκριμενοποιηθῆ εἰς σειρὰν μέτρων τὰ ὅποια καθορίζουν τὴν εἰδικὴν φυσιογνωμίαν τῆς. Οὕτως εἶναι δυνατόν νὰ ὁμιλῶμεν πλέον καὶ περὶ μιᾶς καθιερωμένης τεχνικῆς τῆς ἐφαρμογῆς τῆς.

4. Ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῆς πολιτικῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ διαφόρων μεθόδων, ἥτοι :

α'. Διὰ τῆς ἀξιοποιήσεως νέων ἢ ἀργούντων συντελεστῶν παραγωγῆς—φυσικῶν καὶ ἀνθρωπίνων.

β'. Διὰ τῆς μεταφυτεύσεως τῶν νέων τεχνολογικῶν μεθόδων.

γ'. Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς ὀρθολογιστικῶν μεθόδων ὁργανώσεως τῶν φορέων τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος.

δ'. Διὰ τῆς βελτιώσεως τῶν ὁρων τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου (terms of trade) καὶ

ε'. Διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν ἐπενδύσεων, δυναμένης νὰ πραγματοποιηθῇ εἴτε διὰ τῆς βελτιώσεως τῆς σχέσεως κατανάλωσις—ἀποταμίευσις κατὰ τὴν διάθεσιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, εἴτε δι' εἰσροῆς κεφαλαίων ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ.

Εἰς τὰς περισσοτέρας περιπτώσεις ἀσφαλῶς ἡ πραγματοποίησις τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως προϋποθέτει μεγαλύτερας ἐπενδύσεις. Ἀλλὰ θὰ ἦτο τοῦλάχιστον ἀφελὴς ἡ συνταυτίσις τῆς μὲ μόνον τὸν παράγοντα αὐτόν. Ἐπὶ τοῦ σημείου ὅμως αὐτοῦ δὲν χρειάζεται νὰ ἐπεκταθῶμεν περισσύτερον.

5. Ἡ οικονομικὴ ἀνάπτυξις δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ ἐπομένως διὰ μιᾶς τῶν ἀνωτέρω μεθόδων. Συνηθεστέρα καὶ ἀποτελεσματικώτερα εἶναι ἡ ταυτόχρονος προσφυγὴ εἰς περισσοτέρας τούτων, κατόπιν ἐνδελεχοῦς ἐξετάσεως καὶ διαπιστώσεως ποία ἡ πολὺ παρουσιάζουν τὰς εὐνοϊκώτερας συνθήκας διὰ τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν. Πᾶσα ὅμως ἐνέργεια θὰ ἔχῃ κατ' ἀνάγκην «ἀλυσιδωτάς» συνεπειὰς ἐπὶ τοῦ ὅλου οικονομικοῦ συστήματος, αἱ ὁποῖαι τελικῶς πιθανὸν νὰ ἐπιτείνουν, ἀλλὰ πιθανὸν καὶ νὰ ματαιώσουν τὰ ἐπιδιωκόμενα ἀποτελέσματα. Ὑπέρμετρος ἐ.π. ἐπίδοσις εἰς ἐπενδύσεις δυνατόν νὰ ὀδηγήσῃ εἰς εὐρύτεραν ἀνεργίαν, ἡ ὁποία νὰ μειώσῃ τὴν ἐνεργὸν ζήτησιν καὶ νὰ μεταβάλῃ τὰς ἐπενδύσεις εἰς μνημεῖα βαρυτάτων θυσιῶν καὶ διαψευθεισῶν ἐλπίδων.

Ἡ ὀρθολογιστικὴ ἐπιλογὴ τῶν ἐνεργειῶν, ὁ ἐπιτυχὴς χρονικὸς προσδιορισμὸς των καὶ ἡ ἀκριβὴς πρόβλεψις ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων των ἀποτελοῦν τὴν πεμπτουσίαν μιᾶς συνειδητῆς πολιτικῆς, ἡ ὁποία ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως.

Βεβαίως δὲν ἀποκλείεται καὶ ἡ περίπτωσις πραγματοποιήσεως κάποιας ἀναπτύξεως διὰ τῆς ἀσχήσεως «πολιτικῆς» ἀνευ τῶν στοιχείων αὐτῶν. Συμβαίνει πολλάκις εἰς τὴν ζωὴν μία τυχαία ἢ καὶ ἄλογος ἀκόμη ἐνέργεια ν' ἀποδώσῃ πολλά. Ὁ κανὼν ὅμως εἶναι τὸ ἀντίθετον. Ἄλλο πρᾶγμα ἐὰν πολλὰ κυβερνήσεις προκρίνουν τὴν μέθοδον αὐτὴν, διότι εἶναι ἡ ὀλιγώτερον ἐπίπονος καὶ διότι δι' αὐτῆς δύνανται εὐκολώτερον νὰ ἐντυπωσιάζουν τὴν κοινὴν γνώμην ὅτι ἀσχολοῦνται δῆθεν μὲ τὴν οικονομικὴν ἀνάπτυξιν.

6. Ὡς ἤδη ἐλέγχθη, ἡ ἐπίτευξις τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως ἐπιβάλλει σύστημα ἐνεργειῶν καὶ προϋποθέτει γνῶσιν τῆς ἀνατομίας καὶ φυσιολογίας τοῦ ὅλου οικονομικοῦ συστήματος τοιαύτην, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ μόνον ἐπὶ τῇ βάσει ἐνὸς ἀρτίως κατηρτισμένου στρατηγικοῦ σχεδίου, ἐπεκτεινομένου κατὰ χρόνον—καθ' ὅσον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συντελεσθῇ στιγμιαίως, οὐδὲ πρέπει ν' ἀνατραπῇ τὴν ἐπαύριον ὑπὸ τὴν ἐπῆρειαν δυσμενῶν παραγόντων.

Αὕτη εἶναι ἡ θεωρητικὴ δικαιολογία τοῦ μακροπροθέσμου οικονομικοῦ προγραμματισμοῦ καὶ διὰ τοῦτο οἱ ὅροι Π.Ο.Α. καὶ προγραμματισμὸς κατέστησαν σχεδὸν ταυτόσημοι.

Βεβαίως ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἐπιτακτικὸν τὸ σύστημα τῆς οικονομικῆς ἀνα-

πτύξεως δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀποτελέσῃ καὶ τὴν μοναδικὴν ἐπιδιώξιν μιᾶς χώρας. Ὑπάρχουν τὰ μεγάλα κοινωνικά προβλήματα. Ὑπάρχει πάντοτε τὸ θέμα τῆς ἀμύνης κλπ., τὰ ὁποῖα δὲν δύναται νὰ παραμερισθοῦν καὶ τῶν ὁποίων ἡ ικανοποίησις οὐχὶ σπανίως ἔρχεται εἰς σύγκρουσιν μὲ τὸ αἶτημα τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Τὸ γεγονός ὅμως τοῦτο ὄχι μόνον δὲν ἀναιρεῖ, ἀλλ' ὡς εἶναι προφανές, ἐπιτείνει ἀντιθέτως τὴν ἀνάγκην τοῦ οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ, καθ' ὅτι δι' αὐτοῦ θὰ ἐπιτευχθῇ κατὰ τρόπον ὀρθολογιστικὸν ἡ ιεράρχησις περὶ τὴν ικανοποίησιν τῶν ἀντιτιθεμένων ἐν πολλοῖς τοῦτων σκοπῶν.

7. Ἀλλὰ ποῦς θὰ συντάξῃ τὸ σχέδιον καὶ ποῖοι οἱ φορεῖς τῆς ἐκτελέσεώς του;

Σκοπὸς τῆς παρούσης δὲν εἶναι ἄλλος εἰμὴ ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ εἰδικῶς διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν θεωρητικῶς παραδεγμένων, ὡς καὶ τῆς πείρας ἐκ τῆς ἐλληνικῆς καὶ ξένης πραγματικότητος.

II. Τὸ πρόβλημα τῶν φορέων—Ἡ πείρα τῶν ξένων χωρῶν

1. Ἄς ἴδωμεν πρῶτον ποία ἀπάντησις ἐδόθη εἰς τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ εἰς τὰς ξένας χώρας, ὅπου ἀνελήφθη μία συστηματικὴ προσπάθεια χαράξεως καὶ ἐφαρμογῆς πολιτικῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Κατὰ γενικὸν κανόνα διὰ τὴν κατάρτισιν τοῦ προγράμματος ἐδημιουργήθη παντοῦ εἰς κεντρικὸς φορεὺς, τοῦ ὁποῖου ἡ διάρθρωσις εἶναι τοιαύτη, ὥστε ν' ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς εἰδικὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἀποστολῆς του.

Δὲν θὰ ἦτο ἐπομένως περιττὸν νὰ δώσωμεν ἐνταῦθα μίαν γενικὴν εἰκόνα τοῦ ἔργου τοῦ προγραμματισμοῦ.

2. Ἡ κατάρτισις ἐνὸς προγράμματος περιλαμβάνει εἰς τὰς γενικάς του γραμμὰς τὰ ἀκόλουθα στάδια :

α'. Ἀπεικόνισις τῆς ἀνατομίας καὶ φυσιολογίας τῆς οἰκονομίας, εἰς τρόπον ὥστε νὰ προκύπτουν ἔκδηλα τὰ ἀσθενῆ αὐτῆς σημεῖα καὶ νὰ καθίσταται δυνατὴ ἡ μέτρησις τῶν ἀναμενομένων εἰς τὸ μέλλον ἐξελίξεων.

β'. Ἀπογραφὴ τοῦ ἀναξιοποιήτου φυσικοῦ καὶ ἀνθρωπίνου δυναμικοῦ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ καταστοῦν σαφεῖς αἱ ὑφιστάμεναι δυνατότητες ἀναπτύξεως.

γ'. Κατάρτισις τῶν ἐπὶ μέρους σχεδίων, τῶν ἀφορώντων εἰδικῶς εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἢ ἀναδιάρθρωσιν συγκεκριμένων τομέων ἢ ὑποτομέων τῆς οἰκονομίας.

δ'. Κατάστρωσις τοῦ γενικοῦ σχεδίου, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ὀργανικὴν σύνθεσιν τῶν ἐπὶ μέρους τοιούτων, μὲ βασικὸν χαρακτηριστικὸν τὸν σαφῆ καθορισμὸν τῶν προτεραιοτήτων καὶ τῆς χρονικῆς κλιμακώσεως παντὸς τμήματος αὐτοῦ.

Μετὰ τὴν κατάστρωσιν ἐπακολουθεῖ φυσικὰ τὸ στάδιον τῆς παρακολουθήσεως τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος, πρὸς διαπίστωσιν τῶν ἐκ ταύτης

αποτελεσμάτων και την επεξεργασία των ένδεικνυμένων, ένδεχομένως, τροποποιήσεων αυτού.

3. Προς αντιμετώπισιν του πολυσυνθέτου αυτού έργου οί φορείς του προγραμματισμού προσέλαβον την ακόλουθον περίπου συγχρότησιν :

Έπι κεφαλῇς αὐτῶν ἐδρμιουργήθησαν ὀλιγομελῆ Συμβούλια ἔχοντα τὴν εὐθύνην τῆς γενικῆς κατευθύνσεως τοῦ ὅλου ἔργου.

Ἡ μόνιμος ὑπηρεσία αὐτῶν, ἀποτελουμένη, ἀπὸ εἰδικευμένους οἰκονομολόγους καὶ τεχνικούς, εἶναι σχετικῶς μικρά τὸν ἀριθμὸν, ἐπικουρουμένη ἀπὸ τὸ ἀπαιτούμενον βοηθητικὸν προσωπικόν.

Τὰ θέματα τ' ἀφορῶντα τὸ α', β' καὶ γ' στάδιον κατάρτισεως τοῦ προγράμματος τυγχάνουν τῆς δεύσης επεξεργασίας δι' ἐκτάκτων συνεργατῶν παντσειδούς προελεύσεως, κατὰ κανόνα μὲν δι' ἐπιτροπῶν, ἐξαιρετικῶς δὲ ἀτομικῶς. Ἡ μόνιμος ὑπηρεσία ἐκτελεῖ πάντοτε χρέη γραμματείας τῶν ἐπιτροπῶν, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐνότητος τῆς ὅλης προσπάθειας.

Τὸ δ' στάδιον, ἥτοι ἡ τελικὴ σύνθεσις τοῦ προγράμματος ἀνήκει εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Συμβουλίου, ὑποβοηθουμένου ὑπὸ τῆς μονίμου ὑπηρεσίας.

Τὸ στάδιον τῆς παρακολουθήσεως καὶ ἀναπροσαρμογῆς ἀποτελεῖ ἀρμοδιότητα τῆς μονίμου ὑπηρεσίας, τελικῶς δὲ ὅλων τῶν ὀργάνων τοῦ φορέως.

Συνήθως τὸ οὕτω κατάρτισθεν σχέδιον ὑποβάλλεται ὑπὸ τὴν βάσανον καὶ ἐγκρίνεται τελικῶς ἀπὸ μίαν Ἀνωτάτην Ἐπιτροπὴν εὐρυτάτης συνθέσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκπροσωποῦνται ἡ Κυβέρνησις, τὸ Κοινοβούλιον, αἱ παραγωγικαὶ τάξεις, τὰ πανεπιστημιακὰ ἱδρύματα κ.ο.κ.

Διὰ τῆς μεθόδου αὐτῆς ἐπιτυγχάνεται νὰ προσδοθῇ μεγαλύτερον κύρος εἰς τὸ πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον οὐχὶ σπανίως ὑποβάλλεται πρὸς κύρωσιν εἰς τὴν Βουλὴν.

4. Ὁ φορεὺς τοῦ προγραμματισμοῦ ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ εὐρίσκεται ὑπὸ πλήρη ἐξάρτησιν ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν. Τοῦτο ὁμως δὲν εἶναι πατοτε ἡ περίπτωσις. Οὕτως :

α'. Εἰς τινὰς χώρας τὸ ὅλον ἔργον τοῦ προγραμματισμοῦ ἀνετέθη εἰς ὀργανώσεις προελθούσας ἀπὸ τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν καὶ διατηρούσας ἀπυλύτως τὴν ιδιότητά των, ὡς νομικῶν προσώπων ἰδιωτικοῦ δικαίου.

Κλασσικὸν παράδειγμα ἡ SVIMEZ τῆς Ἰταλίας, ἥτις συνέταξε τὴν αἰτήσιν τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως 10ετές πρόγραμμα ἀναπτύξεως δι' ὁλόκληρον τὴν χώραν, δημοσιευθὲν τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1955, καὶ ἰσχύον ἔκτοτε, ὡς ὁ καταστατικὸς χάρτης τῆς ὅλης οἰκονομικῆς πολιτικῆς.

Ἡ SVIMEZ εἶναι μία ἰδιωτικὴ ἐταιρία μελετῶν, ἐντελῶς ἀνεξάρτητος τῶν κρατικῶν ὑπηρεσιῶν, διοικουμένη ὑπὸ ὀλιγομελοῦς Συμβουλίου καὶ διαθέτουσα ὀλιγάριθμον ἰδικὴν τῆς ὑπηρεσίας, ἥτις διὰ διαφόρων ἐπιτροπῶν ἀπαρτιζομένων ἀπὸ πρόσωπα μὲ δημοσίαν ἢ μὴ ιδιότητα, εἴτε διὰ μεμονωμένων συνεργατῶν, ἐκτελεῖ τὸ ὅλον ἔργον τῆς. Οἱ πόροι τῆς προέρχονται ἀπὸ

συνδρομὰς τῶν μελῶν της, ἤτοι ἐμπορικὰς, βιομηχανικὰς, τραπεζικὰς καὶ ἀσφαλιστικὰς ἐπιχειρήσεις—πρᾶγμα ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν βασικὴν κατοχύρωσιν τῆς αὐτοτελείας της.

Ἀξίζει ν' ἀναφερθῇ ἐν προκειμένῳ καὶ ἡ περίπτωσις τοῦ λεγομένου Bombay Plan τοῦ καταρτισθέντος διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν Ἰνδιῶν ὑπὸ ὀργανώσεως συσταθείσης παρ' ἰδιωτῶν βιομηχάνων.

β'. Συνηθεστέρα εἶναι ἡ περίπτωσις τῆς ιδρύσεως τοῦ φορέως προγραμματισμοῦ τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς Κυβερνήσεως, ὑπὸ μορφήν ἀνεξαρτήτου τῶν συνήθων δημοσίων ὑπηρεσιῶν ὀργανισμοῦ, δυναμένου νὰ διατηρῇ στενὰς σχέσεις ὅχι μόνον με αὐτάς, ἀλλὰ καὶ με ὀργανώσεις ἰδιωτικοῦ δικαίου καὶ ἰδιώτας. Παράδειγμα τὸ Commissariat du Plan τῆς Γαλλίας τὸ Central Planning Bureau τῆς Ὀλλανδίας, κλπ.

γ'. Ἡ περίπτωσις τῆς ἀπολύτου ἐξαρτήσεως τοῦ προγραμματισμοῦ ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν καὶ τῆς διενεργείας του ὑπὸ ὄργανου ἔχοντος τὸν χαρακτῆρα συνήθους δημοσίας ὑπηρεσίας εἶναι χαρακτηριστικὴ τῶν ὑπὸ κομμουνιστικὴν διακυβέρνησιν χωρῶν. εἰς ἐλαχίστας δὲ περιπτώσεις παρουσιάζεται εἰς τὰς λοιπὰς χώρας.

δ'. Εἰς πολλὰς περιπτώσεις καὶ τοῦτο ἰσχύει ἰδιαιτέρως διὰ τὴν Νότιον Ἀμερικὴν, ἠκολούθησεν ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐνιαίου τοῦ φορέως διὰ τὸν προγραμματισμὸν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ προγράμματος. Χαρακτηριστικὸν παράδειγμα ἡ «Economic Development Corporation» τῆς Χιλῆς, ἡ ὁποία ἐκ τοῦ ἰδρυτικοῦ της νόμου ἔχει τὴν ὑποχρέωσιν τῆς καταρτίσεως τοῦ προγράμματος ἀναπτύξεως τῆς χώρας, ὡς καὶ τῆς ἀπ' εὐθείας ἢ διὰ φορέων ἰδρυομένων εἰδικῶς παρ' αὐτῆς ἐκτελέσεως τούτου.

Διὰ νὰ εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν διττὴν αὐτὴν ἀποστολὴν, ἡ Corporation ἐπrouκίσθη με πλῆρη οἰκονομικὴν αὐτοτέλειαν. Οὕτως ἐκτὸς τοῦ ἀρχικοῦ της κεφαλαίου, εἰσπράττει κατ' ἔτος τὸ προλὸν ὠρισμένων φόρων, ἔχει δὲ τὸ δικαίωμα νὰ προσφεύγῃ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ξένην χρηματαγορὰν πρὸς σύναψιν δανείων. Ἡ διοικητικὴ καὶ ἡ διαχειριστικὴ της αὐτοτέλεια ἐναντι τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Κρατικῶν Ὑπηρεσιῶν εἶναι πλήρης. Ὁ συντονισμὸς ὁμῶς τῶν ἐργασιῶν της με τὴν γενικὴν κυβερνητικὴν πολιτικὴν πραγματοποιεῖται διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιόν της περιωρισμένου ἀριθμοῦ Ὑπουργῶν καὶ μελῶν τοῦ Κοινοβουλίου, ἐνῶ ἡ οὐσιαστικὴ κατεῦθυνσις τῶν ἐργασιῶν της ἀνήκει εἰς τὸν Γενικὸν Διευθυντήν.

5. Κατὰ κανόνα ὁμῶς ἡ ἐκτέλεσις τοῦ προγράμματος ἀπὸ ἀπόψεως φορέων εἶναι ἐντελῶς χωριστὴ ἀπὸ τὸν προγραμματισμὸν.

Εἰς τὰς κομμουνιστικὰς χώρας, ὡς εἶναι φυσικόν, οἱ φορεῖς αὐτοὶ εἶναι πάντοτε κρατικαὶ ὑπηρεσίαι.

Εἰς τὰς μὴ κομμουνιστικὰς χώρας τὸ τμῆμα τῆς ἐκτελέσεως τοῦ προγράμματος τὸ μὴ ἀναφερόμενον εἰς ἐπενδύσεις, ὡς καὶ ἡ γενικὴ ἐποπτεία

της εφαρμογής του ανήκουν. κατά φυσικόν λόγον, εις τὸ Κράτος. Ἐπὶ τοῦ εἰδικοῦ ὅμως θέματος τῶν φορέων πραγματοποιήσεως τῶν προγραμματιζομένων ἐπενδύσεων καὶ διαχειρίσεως τῶν ἐξ αὐτῶν προκυπτουσῶν οικονομικῶν μονάδων, δυνάμεθα νὰ πρραττήσῃμεν τὰς ἐξῆς 3 μεγάλας κατηγορίας λύσεων.

α'. Εἰς τὴν Ἰταλίαν ἰδρύθη εἰς κεντρικὸς φορεὺς ἡ «Cassa per il Mezzogiorno» ἀνεξάρτητος ὀργανισμὸς δημοσίου δικαίου, ἐπιφορτισμένος μὲ τὸ ὅλον ἔργον τῆς ἀναπτύξεως τῆς Νοτίου Ἰταλίας. Ἀντικείμενον ἐπομένως τῆς δραστηριότητός του εἶναι ἡ γεωργία, ἡ βιομηχανία, ἡ ὕδρευσις, ἡ ὁδοποιία, οἱ σιδηρόδρομοι, ὁ τουρισμὸς, κ.τ.λ.

Ἡ οἰκονομική του αὐτοτέλεια ἐξησφαλίσθη διὰ κρατικῆς προικοδοτήσεως, τῆς χορηγήσεως τοῦ δικαιώματος τῆς ἐκδόσεως ὁμολογιῶν καὶ γενικώτερον τῆς συνάψεως δανείων εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικόν. Ὁ ὀργανισμὸς ἀπολαμβάνει βεβαίως πλήρους διαχειριστικῆς αὐτοτελείας καὶ δύναται νὰ ἐνεργήσῃ πολλαπλῶς, εἴτε χρηματοδοτῶν, εἴτε ἀναλαμβάνων ὁ ἴδιος τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων τοῦ προγράμματος.

Πράγματι δὲ τὰ ἔργα ὑποδομῆς ἢ κοινῆς ὠφελείας ἐκτελεῖ καὶ διαχειρίζεται (ἐκμεταλλεύεται) ὁ ἴδιος ἀπ' εὐθείας, εἴτε δι' ἄλλων φορέων, τοὺς ὁποίους εἰδικῶς ἰδρύει πρὸς τοῦτο.

Τὰς γεωργικὰς καὶ βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις ἐνισχύει ἀπ' εὐθείας δι' ἐπιχορηγήσεων ἢ δανείων ὑπὸ εὐνοϊκοῦ ἔρους. Ἡ ἐνίσχυσις τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων γίνεται συνθέστερον διὰ χρηματοδοτήσεων, τὰς ὁποίας οὗτος παρέχει μέσῳ τριῶν εἰδικῶν ἰδρυμάτων, τὰ ὁποῖα συνεστήθησαν πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐνασχέσεως τῆς βιομηχανικῆς πίστεως μὲ ἰδικὴν του συμμετοχὴν εἰς τὰ κεφαλαῖα των κατὰ 40 ο/ο, ἥτοι τοῦ ISVEIMER διὰ τὴν Ἑπαιρωτικὴν Νότιον Ἰταλίαν, τοῦ CIS διὰ τὴν Σικελίαν καὶ τοῦ IRFIS διὰ τὴν Σαρδηνίαν.

Σημειωθῆτω ὅτι τόσοι ἡ Cassa, ὅσον καὶ τὰ 3 αὐτὰ πιστωτικὰ ἰδρύματα ἐπέτυχον τὴν ἐξασφάλισιν σημαντικῶν κεφαλαίων ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν.

Παράδειγμα ἐπίσης κεντρικοῦ ὀργάνου ἐφαρμογῆς ἐνὸς προγράμματος ἀναπτύξεως διὰ μιαν ὁλόκληρον περιοχὴν εἶναι ἡ περίφημος TVA τῶν Η.Π.Α. ἡ ὁποία ἐπραγματοποίησε τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κοιλάδος τοῦ Τάνεσση. Ἀνάλογος εἶναι καὶ ἡ περίπτωση τοῦ Ἰρακικοῦ Development Board, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνετέθη τὸ ὅλον ἔργον ἀναπτύξεως τῆς μεταξὺ Τίγρεως καὶ Εὐφράτου περιοχῆς, ὡς καὶ τῆς ἐκβιομηχανίσεως τῆς χώρας.

β'. Ἡ Ἱβρυσις ἐνὸς κεντρικοῦ φορέως διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ συνολικοῦ προγράμματος τῶν κρατικῶν ἐπενδύσεων δὲν ἀποτελεῖ πάντοτε τὸν κανόνα. Εἰς τὰς περισσοτέρας περιπτώσεις τὰ διάφορα Κράτη προετίμησαν τὴν ἱδρυσιν ἀριθμοῦ τινος αὐτοτελῶν, ἐξειδικευμένων ὀργανισμῶν κατὰ τὰς ἐκάστοτε ὑφισταμένας ἀνάγκας. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις ὑπάρξεως κεντρικοῦ

φορέως, οὗτος κατὰ κανόνα προσέφυγεν εἰς τὴν δημιουργίαν εἰδικῶν φορέων, ἐπιφορτισμένων μὲ τὴν ἀνάπτυξιν ἐνὸς συγκεκριμένου κλάδου τῆς οἰκονομίας.

Διὰ τῆς μεθόδου αὐτῆς τοῦ ἐξειδικευμένου φορέως ἐπεζητήθη νὰ καλυφθῇ ἡ εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἀνεπάρκεια τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας πρὸς ἀνάληψιν παρ' αὐτῆς τοῦ ἔργου τῆς ἀναπτύξεως, εἴτε λόγῳ τοῦ μεγέθους τῶν ἀπαιτουμένων κεφαλαίων, εἴτε λόγῳ τοῦ μικροῦ τῆς ἀποδόσεως αὐτῶν ἀπὸ στενῆς ἐπιχειρηματικῆς ἀπόψεως.

Ἐπεζητήθη ὅμως καὶ ἐπραγματοποιήθη εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἡ συνεργασία μὲ τὸν ἰδιωτικὸν παράγοντα διὰ παροχῆς εἰς αὐτὸν δυνατοτήτων ὥπως συμμετάσχι τοῦ ἔργου τοῦ φορέως διὰ δανείων πρὸς αὐτὸν ἢ συμμετοχῆς εἰς τὸ μετοχικὸν αὐτοῦ κεφάλαιον.

Εἶναι ἄπειροι αἱ περιπτώσεις τῶν φορέων τῆς μορφῆς αὐτῆς. Κατὰ τινα τρόπον ὁμοιάζουν μὲ τὴν ἰδικήν μας Δ.Ε.Η., ἔχουν δὲ ἀντικείμενον τὸν ἐξηλεκτρισμὸν, τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου καὶ εἰδικώτερον τῶν πετρελαίων, τὴν βιομηχανίαν σιδήρου καὶ χάλυβος κλπ.

6. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας εἰδικώτερον παρουσιάζει τριῶν εἰδῶν προβλήματα. ὡς πρὸς τὴν συγκρότησιν τοῦ ἐπιφορτισμένου μὲ αὐτὴν φορέως ἢ φορέων.

Οὕτω οἱ φορεῖς πρέπει :

α'. ν' ἀποτελοῦν δεξαμενὴν ἀντλήσεως κεφαλαίων μακροπροθέσμου τοποθετήσεως :

β'. νὰ διαθέτουν ἐπιτελεῖον τεχνικῶν, ἱκανὸν ν' ἀντιμετωπίξῃ τὰ προβλήματα τῆς συστάσεως καὶ λειτουργίας νέων ἢ ὑφισταμένων βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, καὶ

γ'. νὰ δύνανται νὰ πληρώνουν ἀφ' ἑαυτῶν τὰ κενὰ ἐκ τῆς ἀνεπαρκείας ἢ τῆς διστακτικότητος τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας διὰ τὴν δημιουργίαν νέων βιομηχανιῶν.

Ἐν προκειμένῳ δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν δύο μεγάλας κατηγορίας τύπων φορέων :

Πρῶτον, τὰς Development Banks, ἥτοι ἰδρύματα ἐνασχοῦντα τὴν μακροπρόθεσμον πίστιν, διὰ μεθόδων καὶ ὑπὸ ὅρους πολὺ διαφόρους τῶν συνήθων τραπεζικῶν ἰδρυμάτων. Τοιαῦται Τράπεζαι ἰδρύθησαν μεταπειλεμικῶς τῇ συνεργασίᾳ τῆς Διεθνούς Τραπεζῆς εἰς τὴν Τουρκίαν, τὴν Αἰθιοπίαν καὶ ἀλλαχοῦ· καὶ

Δεύτερον, τὰς Industrial Development Corporations, αἱ ὁποῖαι ἔχουν εὐρύτερον σκοπὸν τῶν προηγουμένων. Εἶναι ἰδρύματα μὴ περιοριζόμενα μόνον εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἐπιχειρήσεων διὰ χορηγήσεως δανείων, ἀλλὰ προχωροῦντα καὶ εἰς συμμετοχὴν εἰς τὰ κεφάλαια αὐτῶν. Πέραν τούτου, ἡ δραστηριότης των ἐπεκτείνεται εἰς τὴν παρὰ τῶν ἰδίων δημιουργίαν νέων ἐπιχειρήσεων, τὰς ὁποίας διαχειρίζονται τὰ ἴδια. Κατὰ γενικὸν δὲ κανόνα, εὐθὺς

ὥς αἱ ἐπιχειρήσεις ἀνδρωθῶν, τὰ ἰδρύματα ταῦτα ἐκχωροῦν τὰ συμφέροντά
των εἰς ἰδιώτης διὰ ν' ἀπελευθερώσουν τὰ κεφάλαιά των καὶ ἐπιδοθοῦν εἰς
νέους κλάδους βιομηχανικῆς δραστηριότητος.

Ἡ ἐπιλογή τοῦ τύπου αὐτοῦ τοῦ φορέως γίνεται εἰς χώρας ὅπου εἶναι ἐντονωτέρα ἡ ἀνάγκη τῆς καλύψεως τοῦ κενοῦ, τὸ ὁποῖον δημιουργεῖ ἡ ἀνεπάρκεια ἢ ἡ διστακτικότητα τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας διὰ τὴν βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν, ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν τοῦ ὅρου ἔννοιαν. Χαρακτηριστικὸν παράδειγμα ἡ I.D.C. τοῦ Πακιστάν—τῆς ὁποίας ἡ δραστηριότης ἀποτελεῖ τὸν βασικὸν παράγοντα τῆς βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας.

Εἰς ἀμφοτέρας τὰς κατηγορίας τὰ ἐταιρικά κεφάλαια δὲν προέρχονται μόνον ἀπὸ κρατικὰς προικιοδοτήσεως. Διὰ τὴν συγκρότησίν των ἐπιζητεῖται κατὰ κανόνα καὶ ἡ συμμετοχὴ ἰδιωτικῶν κεφαλαίων, ἐσωτερικῆς ἢ ἐξωτερικῆς προελεύσεως.

Εἰς τοὺς φορεῖς αὐτοὺς ἐξ ἄλλου συγκεντροῦται, ὡς εἰς κεντρικὴν δεξαμενὴν, ἡ διὰ τοῦ πιστωτικῆς συστήματος συλλεγομένη μακροπρόθεσμος ἀποταμίευσις. Ἐχουν δὲ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀπ' εὐθείας δανεισμοῦ τόσον εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Βασικὸν χαρακτηριστικὸν τῶν ὀργανισμῶν αὐτῶν τέλος εἶναι ὅτι καταρτίζουσι ἐντὸς τῶν κόλπων των ἐπιτελεῖα τεχνικῶν, ἵκανά ν' ἀντιμετωπίζουσι τὰ πάσης φύσεως τεχνικὰ ζητήματα. τὰ σχετιζόμενα μὲ τὴν ἰδρύσιν καὶ τὴν λειτουργίαν μιᾶς βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως. Ἀποβαίνουν οὕτω μία κεντρικὴ δεξαμενὴ τεχνολογικῶν γνώσεων ἀπὸ τὴν ἐποίαν ἀντλοῦν καὶ αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρος ὁ ἐπιχειρηματικὸς κόσμος τῆς χώρας.

7. Ἡ δημιουργία νέων φορέων ἐξαρτᾶται βεβαίως ἀπὸ τὴν ὀργανωτικὴν διάρθρωσιν τῆς οἰκονομίας μιᾶς χώρας. Ἐκεῖ ὅπου αὕτη εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη δὲν ἐχρειάσθῃ φυσικὰ ἡ δημιουργία νέων φορέων εἰς μεγάλην ἔκτασιν. Ἀπλῶς ὡσάκις διαπιστωθῇ μίᾳ ὀργανωτικῇ ἀνεπάρκεια, ἐπιζητεῖται ἡ θεραπεία τῆς διὰ τῆς ἰδρύσεως εἰδικῶν ὀργάνων, ἔστω καὶ ὅταν πρόκειται περὶ τομέων, οἱ ὅποιοι ἐθεωροῦντο ἐκ παραδόσεως ἔξω τῶν ὁρίων τῆς κυβερνητικῆς πρωτοβουλίας. Οὕτω εἰς τὴν Μεγ. Βρεττανίαν ἰδρύθησαν ἡ Finance Corporation for Industry καὶ ἡ Industrial and Commercial Finance Corporation διὰ τὴν ἐνάσκησιν τῆς μακροπροθέμου βιομηχανικῆς πίστεως, ἡ ὁποία παρὰ τὴν ὑποδειγματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πιστωτικοῦ συστήματος τῆς χώρας δὲν ἐθεωρήθη ὅτι ἐξυπηρετεῖτο παρ' αὐτοῦ ἐπαρκῶς. Πλείστα ὅσα ἀνάλογα παραδείγματα δύνανται ν' ἀναφερθοῦν τόσον διὰ τὰς χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ὅσον καὶ διὰ τὰς Η.Π.Α.

8. Αὐτὸς εἶναι ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ὁ τρόπος μετὰ τὸν ὁποῖον ἀντιμετωπίζεται τὸ πρόβλημα τῶν φορέων τοῦ προγραμματισμοῦ καὶ τῆς ἐκτελέσεως εἰς τὰς ἑξέως χώρας.

Και ήδη δυνάμεθα ν' ασχοληθῶμεν μὲ τὸ τί ἔγινε καὶ τί πρέπει νὰ γίνη ἐπὶ τοῦ θέματος εἰς τὴν χώραν μας.

III. Ὁ φορεὺς τοῦ προγραμματισμοῦ ἐν Ἑλλάδι

1. Ἐπὶ 15 ἤδη ἔτη, ἀλλ' ἰδίως ἀπὸ τοῦ 1948—ὅτε ἐξηγγέλθη παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τῶν Η.Π.Α. τὸ Σχέδιον Μάρσαλ—διατυπώνεται συνεχῶς ἀπὸ πάσης πλευρᾶς καὶ εἰς ὅλους τοὺς τόνους ἡ ἀνάγκη τῆς καταρτίσεως ἐνὸς μακροχρονίου προγράμματος οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας.

Τὴν ἀνάγκην αὐτὴν ἀνεγνώρισαν καὶ ὑπεσχέθησαν νὰ ικανοποιήσουν δι' ἐπισήμων δηλώσεων ὅλαι σχεδὸν αἱ διαδεχθεῖσαι ἀλλήλας κατὰ τὴν μακρὰν αὐτὴν περίοδον κυβερνήσεις. Παρὰ ταῦτα, ἡ χώρα καὶ σήμερον ἀκόμη παραμένει ἄνευ οἰκονομικοῦ προγράμματος.

Βεβαίως κατὰ καιροὺς ἐξηγγέλθησαν διάφορα «προγράμματα κρατικῶν ἐπενδύσεων». Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἐννοια τοῦ οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ δὲν δύναται νὰ περιορισθῇ εἰς τὸν τομέα τῶν ἐπενδύσεων καὶ μάλιστα μόνον τῶν κρατικῶν τοιούτων, τὰ ὡς ἄνω «προγράμματα» ὑπῆρξαν κατὰ κανόνα ἀπλοῖ κατάλογοι βασικῶν τινων ἔργων καὶ βιομηχανιῶν, ἄνευ ἐπαρκοῦς τεχνικῆς καὶ οἰκονομικῆς δικαιολογήσεως, ἡ ὁποία θὰ προσέδιδεν εἰς αὐτὰ τὴν δέουσαν πειστικότητα περὶ τοῦ ὠφελίμου καὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς πραγματοποιήσεώς των. Κατηρτίσθησαν δὲ εἴτε πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἐκαστοτε αἰτήσεων τῶν Κυβερνήσεων διὰ τὴν ἐξασφάλισιν ἐξωτερικῆς βοήθειας, εἴτε ἀπλούστερον διὰ μόνον τὸν ἐντυπωσιασμόν τοῦ λαοῦ. Κατὰ βάσιν δὲ ἀπετέλουν ἐπανεκδόσεις, ὅχι πάντοτε «ἐπηξηγμέναις καὶ βελτιωμέναις» τοῦ προγράμματος, τὸ ὁποῖον ὑπεβλήθη εἰς Παρισίους τὸ 1948, εἰς τὴν πρώτην Συνδιάσκεψιν τῶν μετεχόντων τοῦ σχεδίου Μάρσαλ κρατῶν.

2. Εἶναι πολλοὶ ἀναμφισβητήτως οἱ λόγοι διὰ τοὺς ὁποίους δὲν κατωρθώθη ἀκόμη ἡ κατάστρωσις ἐνὸς μακροχρονίου οἰκονομικοῦ προγράμματος εἰς τὴν χώραν μας.

Πρωτεύουσαν θέσιν μεταξὺ αὐτῶν κατέχει τὸ γεγονός ὅτι τόσοι ἡ πολιτική, ὅσον καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἡγεσία δὲν εἶχον μέχρι πρό τιος ἐπαρκῶς ἀντιληφθῇ τὴν σημασίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνάγκην τοῦ οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ. Εἰς τοῦτο συνετέλεσε καὶ ἡ ἐξόχως ἀνώμαλός περίοδος, τὴν ὁποίαν διῆλθε προσφάτως ἀκόμη ἡ χώρα, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ ἄμεσα προβλήματα ἦσαν τόσοι πιεστικά, ὥστε ν' ἀπορροφῶν ὀλόκληρον τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Κυβερνήσεων. Ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτάς ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ ἡσυχῆθη κατὰ τρόπον ὅλως ἐμπειρικόν, δι' ἀσυνεχῶν καὶ ἐν πολλοῖς ἀλληλοσυγκρουομένων μέτρων, ἄνευ μεγάλης ἐξετάσεως τῶν μακροπροθέσμων αὐτῶν ἀποτελεσμάτων. Ἡ μέθοδος αὕτη εἶναι, ἄλλωστε, ἡ μέθοδος τῆς ἡσσοнос προσπάθειας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸν κανόνα τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν πάσης φύσεως προβλημάτων

τῆς συγχρόνου νεοελληνικῆς ζωῆς Μὲ τὴν μέθοδον ὅμως αὐτὴν κατέστη ταυτοχρόνως δυνατόν νὰ θυσιασθοῦν γενικώτερα ἐθνικὰ συμφέροντα ὑπὲρ ἰσχυρῶν ἀτόμων ἢ ομάδων, χωρὶς πάντοτε τοῦτο νὰ γίνεται ἀντιληπτόν. Καὶ βεβαίως δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξαρθῇ ἐνταῦθα ὁ ρόλος τὸν ὁποῖον ἐπαίξεν ὁ παράγων αὐτὸς εἰς τὴν ἀποφυγὴν τῆς θεμελιώσεως τῆς οἰκονομικῆς μας πολιτικῆς ἐπὶ ἐνὸς ἀξίου τοῦ ὀνόματός του προγράμματος.

Ἀλλὰ πέραν τῶν γενικωτέρων αὐτῶν αἰτίων ἡ ἀνυπαρξία προγράμματος ὀφείλεται καὶ εἰς τὸ γεγονός ὅτι οὐδεμία σοβαρὰ προσπάθεια κατεβλήθη μέχρι σήμερον διὰ τὴν ἰδρυσιν τοῦ ὄργανου, τὸ ὁποῖον θ' ἀνελάμβανε τὴν πολυσχιδῆ καὶ ἐπίπνον ἀποστολὴν τῆς καταρτίσεως ἐνὸς μακροχρονίου προγράμματος. Καὶ φυσικὰ ἄνευ ὄργανου προγραμματισμοῦ εἶναι ἀδύνατος ἡ κατάρτις προγράμματος.

3. Αἱ ἐπὶ τοῦ τελευταίου αὐτοῦ θέματος καταβληθεῖσαι μέχρι σήμερον προσπάθειαι δύνανται νὰ συνοψισθοῦν εἰς τὰ κατωτέρω :

α'. «Ἡ Ἐπιτροπὴ Ἀξιοποιήσεως Πλουτοπαραγωγικῶν Πόρων τῆς Ἑλλάδος» τῆς UNRRA ὑπῆρξεν ἡ πρώτη τοιαύτη, ἡ ὁποία ὅμως δὲν προῆλθεν ἀπὸ τὴν κρατικὴν πρωτοβουλίαν.

Ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἀποστολῆς τῆς UNRRA καὶ χρηματοδοτηθεῖσα παρ' αὐτῆς, ἡ Ἐπιτροπὴ ἐλειτούργησεν ἐπὶ ἓνα περίπου ἔτος μέχρι τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1947, ὅτε ἐτερματίσθη τὸ ὅλον ἔργον τῆς UNRRA ἐν Ἑλλάδι. Ἐντὸς τοῦ βραχείου αὐτοῦ χρονικοῦ διαστήματος συνεκέντρωσε πολὺτιμον ὕλικόν ἐπὶ τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων τῆς χώρας, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶχον τύχει ἀξιοποιήσεως, προέβη εἰς μίαν κριτικὴν ἀπεικόνισιν τῆς ἀνατομίας καὶ φυσιολογίας τῆς ἐλληνικῆς προπολεμικῆς οἰκονομίας καὶ συνέταξε τὸ πρῶτον σχέδιον ἐξηλεκτρισμοῦ καὶ ἐκβιομηχανίσεως, τὸ ὁποῖον εἶναι βασικῶς καὶ τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον εἶδε μέχρι σήμερον τὸ φῶς τῆς ἡμέρας.

Αἱ εἰσηγήσεις καὶ τὸ σχέδιον τῆς Ἐπιτροπῆς ἐδημοσιεύθησαν εἰς 7 τόμους, πολὺ δὲ ὕλικόν παρέμεινεν ἀδημοσίευτον, λόγῳ τοῦ γενικοῦ τερματισμοῦ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἀποστολῆς.

Ἡ «Ε.Α.Π.Π.Ε.», συνεκροτήθη ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, ὡς ἀκολούθως :

ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ τότε Οἰκονομικοῦ Συμβούλου τῆς Ἀποστολῆς, (τοῦ συγγραφέως τῆς παρούσης), συνεκροτήθη μία μικρὰ ὑπηρεσία—γραμματεία ἀπὸ νέους ἐπιστήμονας, τεχνικοὺς καὶ οἰκονομολόγους, μὲ τὸ ἀναγκαιοῦν βοηθητικὸν προσωπικόν.

Ἡ διερεύνησις τῶν καθέκαστα θεμάτων, ὡς ταῦτα καθωρίσθησαν ὑπὸ ὀλιγομελοῦς Συμβουλίου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Οἰκονομικοῦ Συμβούλου, ἀπαρτισθέντος ἀπὸ οἰκονομολόγους καὶ τεχνικοὺς μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ τότε Πρύτανης τοῦ Πολυτεχνείου αἰώνηστος Κ. Γουναράκης, ἀνετέθη εἰς ἐπιτροπὰς ἐξ ἐιδικῶν, αἱ ὁποῖαι καθήρτισαν κατόπιν ἐνδελεχοῦς ἐπεξεργασίας καὶ ἐλέγχου τὰς πρῶτας εἰσηγήσεις. Αὗται μὲ τὴν σειρὰν τῶν ἔτυχον ἐπεξεργα-

σίας υπό δευτεροβαθμίων ὀλιγομελῶν Ἐπιτροπῶν πρὸς κατάρτισιν τῶν κατὰ κλάδους σχεδίων. Τὰ σχέδια αὐτὰ μὲ τὴν σειρὰν τῶν ἔτυχον τῆς δευτέρας ἐπεξεργασίας πρὸς κατάρτισιν τοῦ γενικοῦ σχεδίου ὑπὸ μιᾶς μεγάλης Ἐπιτροπῆς εἰς τὴν ὁποίαν μετέσχον οἱ ἐπὶ κεφαλῇ τῶν κλαδικῶν Ἐπιτροπῶν καὶ τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου, βοηθούμενοι πάντοτε ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας, ἥτις ἀσχοῦσα καθ' ὅλα τὰ στάδια τῶν ἐργασιῶν καθήκοντα γραμματείας, ἐξησφάλισε τὴν ἐνότητα τῆς κατευθύνσεως τῶν ἐπὶ μέρους προσπαθειῶν.

β'. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1948, ἐπιχειμένης τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ σχεδίου Marshall καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως καταρτισθῇ ἓνα γενικὸν πρόγραμμα ἀναπτύξεως τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου θὰ ἐγίνετο ἡ διεκδίκησις τῶν ἐλληνικῶν ἀπαιτήσεων, συνεστήθη ὑπὸ τῆς τότε Κυβερνήσεως τὸ «Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἀνασυγκροτήσεως» (Α.Σ.Α.).

Τοῦτο ἀτυχῶς οὐδέποτε κατώρθωσε νὰ συγκροτηθῇ ὀργανωτικῶς κατὰ τρόπον ὀριστικόν, διότι ἤρχισε τὰς ἐργασίας του ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς ἀνάγκης νὰ παρουσιάσῃ ὅπωςδὴποτε ἓνα πρόγραμμα ἐντὸς διαστήματος ὀλίγων μηνῶν πρὸς ὑποβολὴν εἰς Παρισίους, εἰς τὴν Ὁργάνωσιν ἡ ὁποία βραδύτερον ἔλαβε τὸ ὄνομα τῆς «Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Συνεργασίας».

Ἀναγκαστικῶς τὸ πρόγραμμα τὸ ὁποῖον ὑπεβλήθη τότε ἦτο ἡ ἐπανάληψις τοῦ σχεδίου τῆς UNRRA μὲ τὴν προσθήκην διαφόρων προτάσεων ἀπορῶσων πλείστους τομεῖς τῆς οἰκονομίας μας—ιδιαιτέρως δὲ τὴν γεωργίαν—ἀσυνδέτων ὀργανικῶς καὶ ἐλάχιστα δικαιολογημένων οἰκονομικῶς καὶ τεχνικῶς.

Μετὰ τὴν κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἱκανοποίησιν τῆς ἀνάγκης, ἡ ὁποία ὠδήγησεν εἰς τὴν ἰδρυσιν του, ὁ Α.Σ.Α. περιέπεσεν εἰς προουδεντικὴν ἐγκατάλειψιν, καταργηθεὶς τελικῶς τὸ 1951.

γ'. Ἐλάχιστα δύνανται νὰ λεχθοῦν διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς «Α' Γενικῆς Διευθύνσεως προγραμματισμοῦ καὶ οἰκονομικῆς πολιτικῆς» τοῦ Ὑπουργείου τοῦ Συντονισμοῦ, εἰς τὴν ἐποίαν ἀνετέθη ἀπὸ τοῦ 1951 τὸ ἔργον τοῦ προγραμματισμοῦ.

Ὡς τυπικῶς δημοσία ὑπηρεσία ἡ Γενικὴ αὕτη Διεύθυνσις δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιληφθῇ τοῦ πολυσχιδοῦς ἔργου τοῦ οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ, εἰμὴ παρεμπιπτόντως, καθ' ὃν τρόπον καὶ ἔκτασιν ἐπέβαλλον αἱ ἀνάγκαι τῆς διαμορφώσεως τῆς τρεχούσης οἰκονομικῆς πολιτικῆς καὶ εἰδικώτερον τῆς ἐξασφαλίσεως καὶ ἀπορροφῆσεως τῆς ἀμερικανικῆς βοηθείας.

Ἐντὸς τῶν πλαισίων αὐτῶν συνέταξε κατὰ καιροὺς διάφορα «προγράμματα ἀνασυγκροτήσεως», παρουσιάζοντα τὰ χαρακτηριστικὰ, περὶ τῶν ὁποίων ἐγένετο ἤδη λόγος, ἂν καὶ διὰ νὰ εἰμεθα δίκαιοι θὰ πρέπη ν' ἀναφέρωμεν ὅτι δὲν εἶναι ὑπεύθυνος δι' ὅλα, καθ' ὅτι τινὰ ἐκ τούτων καθηρτίσθησαν πράγματι ὑπὸ ἐξωὑπηρεσιακῶν συνεργατῶν τῶν Ὑπουργῶν.

δ'. Τὸ 1957 ἰδρύθη ἡ «Ἐπιτροπὴ Ἐρεῦνης καὶ Ὁργανώσεως Οἰκονομικοῦ Προγραμματισμοῦ» παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ τοῦ Συντονισμοῦ, μὲ ἀπο-

στολήν τήν μελέτην τῆς ἀναπτύξεως διαφόρων παραγωγικῶν κλάδων, δι' ἐφαρμογῆς τῆς συγχρόνου τεχνικῆς τοῦ προγραμματισμοῦ.

Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη, περιορισμένης χρονικῆς διαρκείας, διότι ὁ βίος τῆς ἔληξε τὴν 31ην Ἰανουαρίου τοῦ 1959, δὲν κατώρθωσεν, ὡς ἦτο φυσικόν, νὰ προσλάβῃ τὴν ὁργανωτικὴν ἀριότητά ἐνὸς πραγματικοῦ φορέως προγραμματισμοῦ. Ἐπετέλεσεν ὅμως χρήσιμον ἔργον διὰ τῆς συλλογῆς ἀρκετῶν στοιχείων καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως πολλῶν στελεχῶν εἰς τὴν τεχνικὴν τοῦ προγραμματισμοῦ. Ἐδημοσίευσε δὲ καὶ τινὰς ἀξιολόγους εἰσιργήσεις ἐπὶ περιορισμένου ἀριθμοῦ εἰδικῶν θεμάτων.

4. Εἰς τὸν μᾶλλον θλιβερόν αὐτὸν ἀπολογισμόν ἐμφανίζεται ὡς ἐλπίς ἡ πρωθυπουργικὴ ἀπὸ ραδιοφώνου διακήρυξις τῆς 3ης Ἰανουαρίου τοῦ 1959, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Κυβέρνησις «ἔχουσα συνειδητοποιήσει τὴν ἀνάγκην τοῦ προγραμματισμοῦ» ἔχει τὴν ἀπόφασιν ὅπως συστήσῃ «ἄριστον οἰκονομικὸ-τεχνικὸν ἐπιτελεῖον, τὸ ὁποῖον θὰ ἐνισχυθῇ καὶ ὑπὸ ξένων ἐμπειρογνομόνων καὶ τεχνικῶν οἰκων, καὶ τὸ ὁποῖον θὰ ἀναλάβῃ τὴν συστηματικὴν μελέτην τῶν προβλημάτων τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας, τὴν ἐκτέλεσιν μελετῶν συγκεκριμένων ἔργων ἢ εἰδικῶν θεμάτων, ὡς καὶ τοῦ γενικωτέρου προγραμματισμοῦ τῆς οἰκονομίας».

Ἀτυχῶς ὅμως ἡ πρωθυπουργικὴ αὕτη ὑπόσχεσις δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ δεκτὴ ἄνευ σκεπτικισμοῦ. δεδομένου ὅτι ταυτοχρόνως μὲ αὐτὴν ἐξηγγέλθη «πενταετὸς πρόγραμμα ἐπενδύσεων» ἀγνώστου παρότερος, ἡ δὲ «Ἐπιτροπὴ ἐρεῦνης καὶ ὁργανώσεως οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ» ἡ ὁποία θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποτελέσῃ τὸν κορμὸν τοῦ νέου φορέως, ἀρνήθη νὰ κατάρτιθῇ, χωρὶς νὰ ἰδρῶθῃ ἀκόμη (Φεβρουάριος 1959) αὕτως¹.

5. Εἶναι ἐν τούτοις ἀναμφισβήτητον ὅτι αἱ δυνατότητες κατάρτισεως ἐνὸς μακροχρονίου προγράμματος ἀναπτύξεως ὡς καὶ αἱ προϋποθέσεις διὰ τὴν ἰδρύσιν ἐνὸς φορέως προγραμματισμοῦ ἀνταξίου τοῦ ὀνόματός των ἔχουν πλέον ἀντικειμενικῶς ὀριμᾶσαι ἀρκούντως ἐν τῇ χώρᾳ.

Οὕτω πολλὰ ὑπηρεσίαι, τῶν ὁποίων τὴν λειτουργίαν προϋποθέτει ὁ προγραμματισμός, ἔχουν ἰδρῶθῇ ἢ ἐπανασυσταθῇ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη καὶ ἐργάζονται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐκαστοετητικῶς. Ἀναφερόμεθα εἰς τὴν Στατιστικὴν Ὑπηρεσίαν, τὴν Ὑπηρεσίαν Ἐθνικῶν Λογαριασμῶν, τὸ Ἰνστιτοῦτον Γεωλογίας καὶ Ἐρευνῶν τοῦ Ὑπεδάφους κλπ.

Τὸ συγκεντρωθὲν ἤδη ὕλικόν ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας καὶ τῆς φυσιολογίας τῆς οἰκονομίας τῆς εἶναι ἄφθονον, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ὄγκος

1. Τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ Φεβρουαρίου διὰ νεωτέρας ἀποφάσεως τῆς Κυβερνήσεως περτάθη ὁ βίος τῆς Ἐπιτροπῆς μέχρι τέλους Μαρτίου, ὅποτε ἐλπίζεται νὰ ἔχῃ συντελεσθῇ καὶ ἡ ἰδρύσις τοῦ νέου φορέως.

τῶν βασικῶν μελετῶν πού πρέπει νά γίνων ἐξ ἱπαρχῆς εἶναι αἰσθητῶς περιωρισμένους.

Ἡ τεχνική τοῦ προγραμματισμοῦ δὲν εἶναι τι τὸ ἐντελῶς ἄγνωστον πλέον, ὡς συνέβαινε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀκόμη.

Ἡ χώρα ἀπέχει πλέον κατὰ μίαν δεκαετίαν τῆς πολέμικῆς περιόδου καὶ ἔχει ἐπιτευχθῇ ἤδη μία ὁμαλότης τοῦ οἰκονομικοῦ βίου, ἣ ὅποια ἐπιτρέπει εἰς τὴν κυβέρνησιν ν' ἀντιμετωπίζῃ τὸ παρὸν μὲ περισσοτέρην ἡρεμίαν, εἰς τρόπον ὥστε νά δύνανται ν' ἀσχοληθῇ σοβαρώτερον πως καὶ μὲ τὸ μέλλον.

Τέλος, ἡ συνειδητοποίησις τῆς ἀνάγκης τοῦ προγραμματισμοῦ ἔχει σημειώσει τελευταίως σημαντικὴν πρόσδον μεταξὺ τῆς πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἡγεσίας τῆς χώρας.

ι). Ἐπέστη ἐπομένως ἡ στιγμή τῆς δημιουργίας ἐνὸς φορέως προγραμματισμοῦ ἀνταξίου τῆς ἀποστολῆς του.

Ἐκ τῆς ἀνασκόπησης τῶν ζένων παραδειγμάτων δυνάμεθα νά προαχθῶμεν εἰς ὠρισμένα συμπεράσματα, ὅσων ἀφορᾷ τὴν συγκρότησιν τῆς ὁποίας δέον νά προσλάβῃ.

Τὸ ἰταλικὸν πρότυπον τῆς ἰδιωτικῆς ὀργανώσεως δὲν δύναται νά μᾶς χρησιμεύσῃ διὰ προφανεῖς λόγους. Ἡ παρατήρησις ὅμως αὕτη δὲν πρέπει φυσικὰ νά ἐρμηνευθῇ ὡς στρεφόμενη ἐναντίον πάσης εἰς τὸν τομέα αὐτὸν ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, ὡς ἡ προσφάτως ἰδρυθεῖσα «Ἑλληνικὴ Ἑταιρεία Προγραμματισμοῦ». Μὴ ὑπάρχοντος ἐπισήμου φορέως, πᾶσα τοιαύτη προσπάθεια πληρώνει κατὰ ἓνα τρόπον τὸ κενόν. Ἀλλὰ καὶ ὅταν οὗτος δημιουργηθῇ, πᾶς ἀνεπίσημος ὀργανισμὸς θά δύναται νά προσφέρῃ, ἐπικουρικῆς πολυτίμους ἡγεσίας εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ προγραμματισμοῦ.

Τὸ παράδειγμα τῶν Κομμουνιστικῶν Κρατῶν, τῆς συγκροτήσεως δηλ. τοῦ φορέως προγραμματισμοῦ ὡς κοινῆς δημοσίας ὑπηρεσίας δὲν δύναται ἐπίσης νά ἀντιγραφῇ εἰς τὴν χώραν μας.

Ὁ φορεὺς πρέπει νά εἶναι εὐέλκτος, δυνάμενος νά συμπτύσσεται καὶ νά ἀναπτύσσεται ἀναλόγως τῶν δημιουργουμένων ἐκάστοτε ἀναγκῶν, ιδιότητας τὰς ὁποίας δὲν δύναται νά ἔχῃ, ἐὰν συγκροτηθῇ ὡς δημοσία ὑπηρεσία, ἔστω καὶ ἂν ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰς δεσμεύσεις τῶν διατάξεων τοῦ Δημοσίου Λογιστικοῦ. Ἐὰν τέλος ὁ φορεὺς εἶναι δημοσία ὑπηρεσία, θά κυριαρχῇται ἀπολύτως ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν, εἰς τρόπον ὥστε δυσκολώτατα τὸ παρ' αὐτοῦ καταρτισθῆσόμενον πρόγραμμα νά εἶναι δυνατόν νά καταστῇ ἀντικείμενον ἐθνικῆς συμφωνίας καὶ νά συγκεντρώσῃ τὴν γενικὴν ἐμπιστοσύνην.

7. Νομίζομεν ὅτι ἡ πλέον πρόσφορος μορφή συγκροτήσεως τοῦ φορέως θά ᾔητο ἡ τοῦ νομικοῦ προσώπου δημοσίου δικαίου, μὲ πλήρη κατοχύρωσιν τῆς δικαιοκρατικῆς καὶ διαχειριστικῆς του αὐτατελείας.

Ἡ ὀργανωτικὴ του συγκρότησις ἐξ ἄλλου, θά ἔπρεπε κατὰ τὴν ἀντίληψίν μας, νά προσλάβῃ τὴν ἀκόλουθον μορφήν :

Συμβούλιον. Τοῦτο θὰ ἔπρεπε ν' ἀποτελεσθῇ ἀπὸ μικρὸν ἀριθμὸν (5-7) ἐξεχόντων τεχνικῶν καὶ οἰκονομολόγων ἐπὶ θητεία καὶ μὲ πλήρη ἀπασχόλησιν, ὑπὸ τὴν προεδρίαν προσωπικότητος γενικοῦ κύρους.

Ἑπηρεσία. Καὶ αὕτῃ θὰ πρέπη νὰ εἶναι ὀλιγάριθμος, νὰ διαιρεθῇ δὲ εἰς τόσους τομεῖς, ὅσκι καὶ αἱ βασικαὶ πλευραὶ τοῦ ὅλου ἔργου τῆς καταρτίσεως τοῦ προγράμματος. Οἱ Τομεάρχαι μετὰ 2-3 βοηθῶν θ' ἀπαρτίσουν τὸ ἅπαντον τῆς ὑπηρεσίας, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ ἔχωμεν συνολικὸν ἀριθμὸν μεγαλύτερον τῶν 30-35 προσώπων. Ἄπαν τὸ προσωπικὸν τῆς κατηγορίας αὐτῆς θὰ πρέπη νὰ συνδέσται μὲ σύμβασιν μακρᾶς σχετικῶς διρκείας δημοσίου δικαίου, νὰ μὴ εἶναι δὴλ. μόνιμον.

Βοηθητικὸν Προσωπικόν. Αἱ διατάξεις περὶ προσλήψεως τοῦ νὰ εἶναι τοιαῦται, ὥστε νὰ ἐπιτρέπουσι εὐκόλως τὴν αὐξήσιν ἢ τὸν περιορισμὸν τοῦ ἀριθμοῦ κατὰ τὰς ἐκάστοτε παρουσιαζομένας ἀνάγκας.

Ἑκτακτοὶ Συνεργάται. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν πρέπει νὰ εἶναι ἀκαθόριστος—αὐξανόμενος ἢ μειούμενος—ἀναλόγως τῶν ἐκάστοτε ἀναγκῶν. θὰ συγκροτοῦνται δὲ οὗτοι εἰς Ἑπιτροπὰς, τὴν γραμματεῖαν τῶν ὁποίων θὰ ἐκτελῇ πάντοτε ἡ Ἑπηρεσία. Δι' εἰδικὰ θέματα θὰ ἐπιτρέπεται ἡ ἀνάθεσις καταρτίσεως εἰσηγήσεων εἰς μεμονωμένους συνεργάτας.

Τὸ Δ.Σ. θὰ ἔχῃ τὴν εὐθύνην τοῦ κατ' ἔτος καθορισμοῦ τοῦ προγράμματος ἐργασιῶν τοῦ ὁργανισμοῦ ὡς καὶ τὴν ἐποπτείαν τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἕκαστος Σύμβουλος πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν εὐθύνην παρακολουθήσεως ὁμάδος τομέων.

Ἡ εὐθύνη καταρτίσεως τοῦ γενικοῦ σχεδίου θὰ ἀνήκῃ εἰς τὸ Συμβούλιον, βοηθούμενον ἀπὸ τοὺς Τομεάρχας.

Τὸ σχέδιον καὶ αἱ ἐτήσιαι ἀναθεωρήσεις του θὰ πρέπη νὰ ὀριστικοποιῶνται ὑπὸ μεγάλῃς ἀντιπροσωπευτικῆς Ἑπιτροπῆς, εἰς ἣν θὰ ἐκπροσωποῦνται ἡ Κυβέρνησις, τὸ Κοινοβούλιον, τὰ Πανεπιστημικὰ Ἰδρύματα, αἱ παραγωγικαὶ τάξεις, κ.τ.λ. μὲ συμμετοχὴν καὶ μεμονωμένων προσωπικότητων.

Αὕτῃ εἶναι ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἡ κατὰ τὴν κρίσιν μας ἐπιβαλλομένη διάρθρωσις τοῦ φορέως, ὁ ὁποῖος θὰ ἦτο δυνατόν ν' ἀποκληθῇ «Συμβούλιον Οἰκονομικοῦ Προγραμματισμοῦ». ἵνα καὶ ἐκ τοῦ τίτλου του ὑπογραμμισθῇ ὁ σκοπός, ἀλλὰ καὶ ἡ ἰδιωτυπία τῆς συγκροτήσεώς του.

8. Πρὶν ἢ προχωρήσωμεν εἰς τὸ ἐπόμενον θέμα μας εἶναι ἀνάγκη νὰ παραθέσωμεν δύο παρατηρήσεις—καίτοι θὰ φανοῦν ὡς ἀποτελοῦσαι πλεονασμὸν, ἐὰν δὲν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ θλιβερά Ἑλληνικὴ πραγματικότητα.

α'. Ὁ φορεὺς τοῦ οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ πρέπει νὰ εἶναι μόνιμος, διότι εἶναι μόνιμος ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεώς του.

Ἡ κατάρτισις ἐνὸς μακροπροθέσμου προγράμματος δὲν εἶναι ζήτημα μηνῶν, ἀλλὰ ἐτῶν ἐντατικῆς ἐργασίας. Θὰ καταρτισθοῦν διάφορα σχέδια προγράμματος μέχρις ὅτου ἀχθῶμεν εἰς τὴν ὀριστικοποίησιν ἐνὸς πενταετοῦς ἢ

δεκαετοῦς τούτου. Ἀλλὰ καὶ τὸ σχέδιον αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ υφίσταται συνεχῶς τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ τὰς μεταβολὰς τὰς ὁποίας θὰ ἐπιβάλλουν αἱ συνεχεῖς ἐξελίξεις τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς καὶ εἰδικώτερον αἱ συνέπειαι τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἐπὶ τοῦ ὅλου οἰκονομικοῦ συστήματος.

β'. Ἡ χρησιμοποίησις ξένων τεχνικῶν δὲν εἶναι δυνατόν παρὰ νὰ εἶναι προωρισμένη ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ φορέως προγραμματισμοῦ.

Οἱ ξένοι τεχνικοὶ δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶν ὡς εκπαιδευταὶ τῶν ἐλλεινικῶν στελεχῶν εἰς τὰς μεθόδους τοῦ προγραμματισμοῦ ἢ διὰ τὴν κατάρτισιν εἰδικῶν μελετῶν.

Τὸ καίριον θέμα τοῦ προγραμματισμοῦ, ἥτοι ἡ ἐπιθυμητὴ κατεύθυνσις τῆς ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας, ἡ καθορισμὸς τῆς σειρᾶς τῶν προτεραιοτήτων τῶν ἐπὶ μέρους ἀντικειμενικῶν σκοπῶν, ὡς καὶ ἡ ἐκλογὴ τῶν μέσων διὰ τὴν ἐπίτευξίν των, εἶναι ζητήματα ἃ ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀπόφασις ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν ἐλληνικὸν παρόντα καὶ δὲν δύναται νὰ ἐκχωρηθῇ ὑπὸ οὐδαμίαν πρόσφασιν ἢ δικαιολογίαν εἰς ξένους.

Οἱ ξένοι τεχνικοὶ ἔχουν ἀλλοῦ τὴν θέσιν των. Εἰς τὸν τομέα τῆς ἐντελέσεως τοῦ προγράμματος αἱ ὑπηρεσίαι των εἶναι καὶ ἀπαραίτητοι λόγῳ τῆς τεχνολογικῆς μας καθυστέρησεως, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ὁρισμέναις προϋποθέσεις ἀπὸλλυγμέναι γενικωτέρων δυσμενῶν συνεπειῶν διὰ τὸ ἐθνικὸν συμφέρον.

IV. Οἱ φορεῖς ἐκτελέσεως τοῦ προγράμματος ἐπενδύσεων ἐν Ἑλλάδι

1. Πέραν τῆς ἐπικρατούσης εἰς τὸν τομέα τοῦ προγραμματισμοῦ συγχύσεως, ὡς βασικὴ αἰτία τῆς καθυστέρησεως εἰς τὴν προάθρην τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας προβάλλεται συνήθως ἡ ἐλλειψὶς κεφαλαίων.

Εἰς πλείστας ὅσας περιπτώσεις ἡ δικαιολογία αὐτὴ εἶναι ἐντελῶς ἀβάσιμος.

Οὕτως, οὐδεμία σχεδὸν γρῆσις ἔκλεισε κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν περίοδον μὲ πλήρη χρησιμοποίησιν τῶν διατεθεισῶν πιστώσεων ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπενδύσεων. Ἡ συνεχῶς διαπιστωμένη ἀδυναμία ἀπορροφῆσεως τῆς κατ' ἔτος καθοριζομένης Ἀμερικανικῆς βοήθειας εἶναι μίᾳ ἄλλῃ διάψευσις τοῦ ἰσχυρισμοῦ αὐτοῦ.

Εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἡ ἀνικανότης συντάξεως μιᾶς τεχνικῆς μελέτης δι' ἑν ἔργον, ἀπετέλεσε τὸν βασικὸν λόγον διὰ τὴν μὴ ἐπίτευξιν τῆς χρηματοδοτήσεώς του ἀπὸ ἐξωτερικᾶς πηγᾶς.

Κλασσικὸν παράδειγμα τοῦ ἀνεδαφικοῦ τῆς δικαιολογίας εἶναι ἡ ὑπαρξὶς 500 ἐκ. δρχ. περίπου ἐκ τῶν παρὰ Τραπεζαῖς καταθέσεων, τὰ ὅποια προσρίζονται διὰ μακροπροθέσμους τοποθετήσεις εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὰ ὅποια ἐν τούτοις παραμένουν ἐπὶ πολλοὺς ἤδη μῆνας ἀζήτητα.

Χαρακτηριστικὴ τέλος εἶναι ἐν προκειμένῳ καὶ ἡ περίπτωσις τοῦ προσ-

φάτου Γερμανικού Κρατικού Δανείου, διὰ τὸ ὅπουλον ἐπεζητήθη καὶ ἐπετεύχθη παράτασις τοῦ χρόνου τῆς χορηγήσεώς του εἰς 4 ἔτη, ἐκ φόβου μήπως δὲν καταστῇ δυνατὴ ἡ ἀπορρόφησις του ἐντὶς τῆς ἀρχικῶς καθορισθεῖσας διετίας.

2. Ἡ αἰτία τῆς καθυστερήσεως, ἐπομένως, πρέπει ν' ἀναζητηθῇ καὶ ἄλλαχού, ἀσφαλῶς δὲ ὅχι πάντοτε εἰς τὴν ἑλλειψὶν κεφαλαίων.

Πράγματι, μετὰξὺ πολλῶν ἄλλων παρχόντων ἰδιαιτέρως θὰ πρέπει νὰ ὑπογραμμισθῇ ἡ πλημμελής ἀντιμετώπισις τοῦ θέματος τῶν φορέων. Οὕτω, μὲ τὴν ἐξάρισιν τῆς Δ.Ε.Η. καὶ μιᾶς ἡ δύο ἄλλων περιπτώσεων, τὸ ἔργον τῆς ἐκτελέσεως τῶν προγραμμάτων ἐπενδύσεων ἀνετέθη εἰς τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας ἢ εἰς δῆθεν αὐτονόμους ὁργανισμούς, τελούντας ἐν τῇ πραγματικότητι, ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον κρατικὴν ἐξάρτησιν. Ἐκ τούτου πηγάζει κατὰ ἓνα πολὺ μεγάλον ποσοστὸν ἡ αἰτία τῆς κρατούσης καθυστερήσεως.

Αἱ δημοσίαι ὑπηρεσίαι πράγματι ἀποργανοθεῖσαι κατὰ τὴν πολεμικὴν περίδον ἦσαν ἀνίκανοι ν' ἀναλάβουν μίαν τόσον μεγάλην εὐθύνην καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις ἀκόμη διὰ τὰς ὁποίας εἶχον κάποιαν πείραν ἀπὸ τὴν προπολεμικὴν περίδον. Συνήθως ὅμως τὰ θέματα ἦσαν ἐντελῶς νέα, ἀπαιτοῦντα εἰδικὴν πείραν καὶ συγχρότῃ, τὰς ὁποίας δὲν διέθετον.

Αἱ μετὰξὺ τῶν ὑπηρεσιῶν συγχρόσεις ἡμιδομητῶν ὑπῆρξαν ἡ αἰτία εἰς πολλὰς περιπτώσεις, τῆς ἀναβολῆς ἐπιτακτικῶς ἐπιβλαβέμενων ἐνεργειῶν ἐπὶ μῆνας καὶ ἔτη. Αἱ συνεχεῖς, ἐξ ἄλλου, παρεμβάσεις τῶν ἐλλακτομένων Ὑπουργῶν κατέστρεψαν πλειστάκις καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν συνέχειν ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατεύθυνσιν τῆς προσπάθειας. Τέλος, ἡ χρηματοδότησις τῶν εἰς τὰς ὑπηρεσίας ἀνατεθέντων ἔργων, τελούσα ὑπὸ τὸν ἐλεγχον τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου, ὑπῆρξε παρχῶν ἀβεβαιότητος καὶ ἀσταθείας, ὁδηγήσας εἰς καθυστερήσεις κατὰ κανόνα λίαν δαπανηράς.

Ἀλλὰ καὶ οἱ δῆθεν αὐτόνομοι ὁργανισμοί, οἱ ὅποιοι ἰδρύθησαν χωρὶς νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ οικονομικὴ καὶ ἡ διαχειριστικὴ αὐτῶν ἀποτελεία, ἀπέβησαν χειρότεροι εἰς πολλὰς περιπτώσεις καὶ αὐτῶν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ δὲν χρειάζεται, νομίζομεν, νὰ ἐπιμεινῶμεν περισσότερον.

Ἡ ἀποψὶς ἐν τούτοις ὅτι τὸ πρόγραμμα τῶν κρατικῶν ἐπενδύσεων θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκτελεσθῇ διὰ τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν ἢ τῶν ψευδοαυτονόμων ὁργανισμῶν ὑπῆρξεν τόσον ἐντονος, ὥστε τῷ 1948 νὰ ἰδρυθῇ ὁμοῦ μετὰ τοῦ Α.Σ.Α. εἰδικὴ ὑπηρεσία συντονισμοῦ τῶν ἐργασιῶν των, ἡ ΥΣΕΣΑ. ἥτις ὡς ἦτο μοιραῖον κατέληξεν εἰς ἐπίτασιν τῆς συγχύσεως, διὰ νὰ καταργηθῇ τελικῶς τῷ 1951. Καὶ σήμερον δὲ ἀκόμη ἐπιχειρεῖται ἡ σύνταξις τεχνικῶν μελετῶν διὰ σοβαρώτατα ἔργα καὶ βιομηχανίας δι' ἐπιτροπῶν ἐκ δημοσίων λειτουργῶν, ἐλαχίστην εἰδίκευσιν ἐχόντων πρὸς τοῦτο, μὲ τὰ γνωστὰ ἀποτελέσματα.

3. Τὸ ξένον παράδειγμα ὅσον ἀφορᾷ τὸ θέμα τῶν φορέων ἐφαρμογῆς τῶν προγραμμάτων τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως δέον νὰ ἀκολουθηθῇ καὶ

παρ' ἡμῶν. Δὲν θὰ ἐπρωτεῖναμεν βεβαίως τὴν Ἱδρυσιν ἐνὸς κεντρικοῦ φορέως, ὡς ἡ «Cassa per il Mezzogiorno», εἰς τὴν ὁποίαν ἀνετέθη τὸ ὅλον ἔργον τῆς ἀναπτύξεως τῆς Νοτίου Ἰταλίας ἢ τῆς «Development Corporation» τῆς Χιλῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνετέθη ἀπὸ τὴν προπολεμικὴν ἤδη περίοδον ἡ ἀποστολὴ τῆς ἀναπτύξεως ὁλοκληροῦ τῆς χώρας. Ἡ δημιουργία τοιούτων ὀργανισμῶν θὰ ἀπετέλει μίαν ἐπαναστατικὴν καινοτομίαν, ἡ ὁποία εἶναι σχεδὸν ἀδύνατος ἐντὸς τῆς σημερινῆς ἐλληνικῆς πραγματικότητος.

Νομίζομεν, ἀντιθέτως, ὅτι ἐπιβάλλεται ν' ἀκολουθηθῇ ἡ μέθοδος τῆς συστάσεως ἐξειδικευμένων φορέων μὲ πλήρη οἰκονομικὴν καὶ διαχειριστικὴν αὐτοτέλειαν, τοῦ τύπου τῆς Δημοσίας Ἐπιχειρήσεως. ἐφ' ὅσον μάλιστα καὶ ἡ μοναδικὴ σχεδὸν περίπτωσις ἐφαρμογῆς τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ Δ.Ε.Η., ἔχει ἀποδώσει λίαν ἐνθαρρυντικὰ ἀποτελέσματα.

Βεβαίως, ἡ Δ.Ε.Η. δὲν εἶναι ὁ ἰδεώδης τύπος Δημοσίας Ἐπιχειρήσεως. Ἀλλ' ὀφείλομεν ν' ἀναγνωρίσωμεν ὅτι ἀπὸ τῆς συστάσεώς της οὐδέποτε προέκυψε θέμα ἀδυναμίας ἢ καθυστέρησεως περὶ τὴν σύνταξιν μιᾶς τεχνικῆς μελέτης, οὔτε τοιαύτη διὰ τὴν ἀπορρόφησιν τῶν εἰς τὴν διάθεσίν της τεθεισῶν πιστώσεων, ὡς συνέβη κατὰ κανόνα μὲ τὰς δημοσίας Ὑπηρεσίας. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ προγράμματος ἐξηλεκτρισμοῦ ἔχει προχωρήσει εἰς ὃ σημεῖον εὐρίσκεται σήμερον. Ὅπως ἀντιθέτως μάλιστα θὰ πρέπει νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ἡ Δ.Ε.Η. λόγῳ ἀνυπαρξίας ἄλλων ἀναλόγων φορέων, ἀπέκτησε δύναμιν ἑλξεως κεφαλαίων, ἡ ὁποία δὲν συμβιβάζεται ἀπολύτως μὲ τὰς ἀξιώσεις μιᾶς συμμέτρου ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας.

Οἱ λόγοι τῆς ἐπιτυχίας τῆς Δ.Ε.Η. ὀφείλονται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι αὕτη συνεστήθη ὡς ὀργανισμὸς μὲ ἰδίαν οἰκονομικὴν ὑπόστασιν, χαίρων μεγάλου βαθμοῦ αὐτοτελείας, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν καὶ λειτουργίαν καὶ ἔχων σαφῶς καθωρισμένον τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀρμοδιότητός του.

Μία λεπτομερὴς κριτικὴ ἐξέτασις τῆς μέχρι τοῦδε πορείας της θὰ ὠδήγει εἰς χρήσιμα συμπεράσματα ὅχι μόνον ὅσον ἀφορᾷ τὰς τροποποιήσεις, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ πραγματοποιηθοῦν εἰς τὸ καταστατικὸν καὶ τοὺς κανόνας λειτουργίας της, ἀλλὰ καὶ τὴν διαμόρφωσιν ἐν γένει τοῦ τύπου τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως, εἰς τρόπον ὥστε οὗτος νὰ δύναται νὰ ἀνταποκριθῇ καλλίτερον πρὸς τὴν ἐκάστοτε ἀποστολὴν του.

4. Ὡς μία πρώτη Δημοσία Ἐπιχείρησις, τῆς ὁποίας ἐπιβάλλεται ἡ Ἱδρυσις, εἶναι ἡ τῶν «Ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων». Ἡ καθυστέρησις εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων αὐτῶν καθιστᾷ ἐν πολλοῖς μάταιον τὸν ἐξηλεκτρισμὸν τῆς ὑπαίθρου καὶ ἐπιβραδύνει τὴν γεωργικὴν ἀνάπτυξιν.

Ἡ Ἱδρυσις τῆς Δ.Ε. Ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων θὰ ἐπιτρέψῃ μεταξὺ ἄλλων καὶ τὴν συγκρότησιν εἰδικῶν ἐπιτελείου τεχνικῶν, ἱκανοῦ νὰ ἀντιμετωπίσῃ κατὰ τρόπον ἐνιαῖον καὶ ἐπομένως οἰκονομικώτερον τὰ προβλήματα τῆς ἐκτελέσεως ἐνὸς συντονισμένου προγράμματος ἐγγειοβελτιωτικῆς ἀναπτύ-

ξεως καθ' όλην τήν χώραν. Εἰς αὐτὴν φυσικὰ θὰ εὕρουν τὴν θέσιν των καὶ οἱ ξένοι τεχνικοί, δι' ὅσα θέματα αἱ ὑπηρεσίαι των ἀποβαίνουν ἀπαραίτητοι διὰ τὸν τόπον.

Εἰς τὸν ἴδιον φορέα θὰ πρέπει ν' ἀνατεθῇ καὶ ἡ ἐπὶ τῇ βάσει ἐνιαίων κανόνων ἐκμετάλλευσις τῶν ὑδάτων ἀρδύσεως, ὡς καὶ τῶν ἀποδιδυμένων ἐκαστοτε εἰς τὴν καλλιέργειαν γαιῶν, ἐξ ἧς θὰ ἐπιτευχθῇ ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ δημιουργία πόρων διὰ τὴν συντήρησιν καὶ περαιτέρω ἐπέκτασιν τῶν ἔργων, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἡ πειθάρχησις τῶν γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων, συμφώνως πρὸς τὸ γενικὸν πρόγραμμα γεωργικῆς ἀναπτύξεως.

Πρὸς ἀποφυγὴν ὑπερβολικῆς συγκεντρώσεως ἡ Δημοσία αὕτῃ Ἐπιχείρησις θὰ πρέπει νὰ συστήσῃ τοπικοὺς φορεῖς διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ὑδάτων ἐκάστης μεγάλης λεκάνης, ὡς τοῦ Ἀξιοῦ καὶ τοῦ Στρυμόνου ἢ νὰ προσφύγῃ, εἰς συνεργασίαν μετὰ τῶν ὑφισταμένων ἤδη ὀργανισμῶν, ὡς οἱ συνεταιρισμοὶ κλπ.

5. Ἐτέρα Δημοσία Ἐπιχείρησις, τῆς ὁποίας ἐπιβάλλεται ἡ σύστασις εἶναι ἡ τῆς «Λαϊκῆς Στέγης». Σήμερον ἐφαρμόζονται πλεῖστα προγράμματα στεγάσεως ὑπὸ τῶν Ὑπουργείων Δημοσίων Ἔργων (Γ.Δ. Οἰκισμοῦ). Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ Ἐργασίας. Παραχωροῦνται δὲ δάνεια διὰ στεγαστικούς σκοπούς, ἀνευ γενικωτέρου συντονισμοῦ, εἰς δημοσίους ὑπαλλήλους καὶ εἰς πολλὰς κατηγορίας ἐργαζομένων ἐξ εἰδικῶν λογαριασμῶν ἢ παρὰ τῶν Ταχυδρομικῶν Ταμιευτηρίων, τοῦ Ταμεῖου Παρακαταθηκῶν καὶ Δανείων κτλ.

Τὰ μειονεκτήματα τῆς καταστάσεως αὐτῆς εἶναι γνωστά. εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ χρειάζεται ἡ ἀπαρίθμησις των ἐνταῦθα.

Ἡ συγκεντρωσις τῶν διατιθεμένων πάσης φύσεως πόρων διὰ τὴν λαϊκὴν στέγην εἰς ἓνα ὀργανισμὸν διαθέτοντα τὸ κατάλληλον οικονομικὸν καὶ τεχνικὸν ἐπιτελεῖον, θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐκτέλεσιν ἐνὸς συνεποῦς μακροπροθέσμου προγράμματος, μὲ ἀποφυγὴν τῶν γνωστῶν καθυστερήσεων, ἀδικιῶν καὶ σπαταλῶν.

Ἐν προκειμένῳ θὰ ἦτο ἴσως χρήσιμον νὰ ὑπομνησθῇ ὅτι ὁ μέχρι πρότινος Ἰταλὸς Πρωθυπουργὸς κ. Ἀμ. Φανφάνι ὑπῆρξεν ὁ ἐμπνευστὴς τοῦ ὁμωνύμου οἰκιστικοῦ προγράμματος, τὸ ὁποῖον καὶ τελικῶς τὸν ἐπέβαλεν μετὰ τοῦ πολιτικοῦ κόσμου τῆς χώρας του.

6. Καίριον θέμα τῆς Ἑλληνικῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως παραμένει πάντοτε ἡ ἐκβιομηχάνισις. Κεντρικὸν δὲ πρόβλημα αὐτῆς δὲν εἶναι μόνον ἡ ἱδρυσις τῶν κλασσικῶν βασικῶν βιομηχανιῶν, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὰ διάφορα προγράμματα κρατικῶν ἐπενδύσεων ἀπὸ τοῦ 1948 καὶ ἐντεῦθεν, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν ἄλλων, αἱ ὁποῖαι χρειάζονται διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς καὶ τῶν ἐπιτοπιῶν πρώτων ὑλῶν.

Ἡ ἐκβιομηχάνισις ἐν τούτοις προσκρούει, ὡς συμβαίνει καὶ εἰς ὅλας τὰς

χώρας τὰς εὐρισκόμενας εἰς ἀνάλογον στάδιον ἀναπτύξεως, εἰς τρεῖς κυρίως βασικοὺς παράγοντας. Ἦτοι :

Πρῶτον, τὴν ἀνυπαρξίαν κεντρικῆς δεξαμενῆς συγκεντρώσεως καὶ ἀντλήσεως κεφαλαίων διὰ μακροπρόθεσμους τοποθετήσεις.

Δεύτερον, τὴν ἔλλειψιν τεχνολογικῶν γνώσεων παρὰ τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ κόσμου διὰ τὰς νέας ἰδίως βιομηχανίας. Καὶ

Τρίτον, τὴν ἀνεπάρκειαν ἢ διστακτικότητά των ἐπιχειρηματιῶν διὰ τὴν ἀνάληψιν τῶν εὐθυνῶν πρὸς δημιουργίαν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων διὰ τὰς ὁποίας δὲν ὑπάρχει πείρα καὶ αἱ ὁποῖαι δὲν παρουσιάζονται εὐκόλως ἀποδοτικά.

Τὴν τριπλὴν αὐτὴν ἀνεπάρκειαν τῆς οἰκονομίας μας δέον νὰ θερραπίσωμεν διὰ τῶν αὐτῶν μεθόδων, αἱ ὁποῖαι ἐφημεύθησαν εἰς τὰς ἄλλας ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας, ἤτοι διὰ τῆς δημιουργίας ἐνὸς φορέως τῶν τύπων τῶν Industrial Development Banks ἢ Industrial Development Corporations, ὡς οὗτοι διεμορφώθησαν τῇ συνεργασίᾳ τῆς Διεθνούς Τραπεζῆς.

7. Ἡ δημιουργία ἐνὸς τοιούτου φορέως προϋποθέτει βεβαίως τὴν θερραπίαν καὶ τῆς ὑφισταμένης σήμερον συγχύσεως, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐνάσκησιν τῆς μακροπρόθεσμου πίστεως, ἣ ὁποία χαρακτηρίζει τὸ πιστωτικὸν μας σύστημα.

Οὕτως, ὡς ἔχουν σήμερον τὰ πράγματα, ἡ μακροπρόθεσμος βιομηχανικὴ πίστις ἀσκειῖται ἀπὸ τὸ ἰδιότυπον ἴδρυμα τοῦ O.X.O.A., τὰς ἐμπορικὰς Τραπεζάς, τὴν Κτηματικὴν, ἐν τινι δὲ μέτρῳ καὶ τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν, ὡς καὶ τινα ἄλλα ἱδρύματα δευτερευούσης σημασίας, τῶν ὁποίων ἡ ἀπαριθμησις δὲν εἶναι ἀπαραίτητος ἐνταῦθα.

Θὰ πρέπει ὅμως νὰ παρατηρηθῇ καὶ τοῦτο εἰδικώτερον διὰ τὰς ἐμπορικὰς Τραπεζάς. Πέραν τῆς παρ' αὐτῶν συγκεντρώσεως τῆς ἐνασκήσεως τῶν λειτουργιῶν τῆς βραχυπρόθεσμου καὶ μακροπρόθεσμου βιομηχανικῆς πίστεως — πράγμα ὕπερ ἀπεδείχθη οὐχὶ ἄμειρον δυσμενῶν συνεπειῶν εἰς πλείστας ὅσας χώρας καὶ διὰ τοῦτο ἀπαγορεύεται νομοθετικῶς εἰς πολλάς — εἰς τινας περιπτώσεις αὐταὶ ἐπροχώρησαν καὶ εἰς τὴν ἀπ' εὐθείας ἐπίδοσιν εἰς βιομηχανικὰς καὶ ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις, μὲ προφανεῖς τοὺς ἐκ τούτου κινδύνους. Τὸ χαρακτηριστικὸν παράδειγμα ἐν προκειμένῳ εἶναι ἡ διὰ τοῦ «Ἀστέρος» ἐπίδοσις τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς εἰς τὴν τουριστικὴν βιομηχανίαν.

Παρὰ τὴν πληθώραν αὐτὴν τῶν φορέων τῆς μακροπρόθεσμου πίστεως εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ ἀνάγκαι τῆς ἐκβιομηχανίσεως ἐλάχιστα ἐξυπηρετοῦνται. Οἱ ὅροι τῆς χορηγήσεως τῶν δανείων θεωροῦνται ἐπαχθεῖς ἀπὸ τοὺς ἐπιχειρηματίας, ταυτοχρόνως δὲ καὶ ἀσύμφοροι διὰ τὰς Τραπεζάς, ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι δι' ἄλλου εἶδους τοποθετήσεων δύνανται νὰ ἐπιτυγχάνουν μεγαλυτέραν ἀπόδοσιν τῶν κεφαλαίων των. Οὐδεμία Τράπεζα διαθέτει τὸ ἀπαιτού-

μενον ἐπιτελεῖον τεχνικῶν διὰ τὴν μελέτην τῶν τεχνολογικῶν προϋποθέσεων διὰ τὴν ἰδρυσιν καὶ τὴν λειτουργίαν μιᾶς βιομηχανίας.

Λόγω τοῦ βασικοῦ αὐτοῦ μειονεκτήματος καὶ τῆς πληθώρας τῶν Τραπεζῶν ἐξ ἄλλου καθίσταται ἀδύνατος σχεδὸν ἡ ἐκ τοῦ συνεγγυς παρακολούθησις τῶν βιομηχανικῶν, με ἀποτελεσμα αὐταὶ εἰς πολλὰς περιπτώσεις νὰ ἐπιτυγχάνουν χρηματοδοτήσεις ἀπὸ περισσοτέρας Τραπεζῶν, καὶ οὕτω νὰ καταστρατηγῶνται αἱ ἀρχαὶ τῆς πιστωτικῆς ὀρθοδοξίας, προκαλουμένων πολλῶν παθολογικῶν ἐξελίξεων. Ταυτοχρόνως ὅμως πολλὰ βιομηχανία, αἱ ὁποῖαι παρουσιάζουν θετικά οικονομικά βάσεις, εἴτε δὲν καθίσταται δυνατόν νὰ ἰδρυθῶν, εἴτε ἰδρυόμεναι παραμένουν καταδικασμένα νὰ φυσιζοῦν.

ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς δὲν εἶναι περιέργον τὸ γεγονός ὅτι ἐπὶ μακρὸν τώρα παραμένουν ἀδιάθετα 500 ἐκ. δρχ. ἐκ τῶν καταθέσεων παρὰ Τραπεzaῖς, τὰ ὁποῖα ἔχουν εἰδικῶς δεσμευθῇ διὰ βιομηχανικάς ἐπενδύσεις. Οὕτε ἐπίσης ἀποτελοῦν ἀνεξήγητον φαινόμενον, αἱ δυσκολίαι τὰς ὑποίας ἀντιμετωπίζει ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα διὰ τὴν ἐκ μέρους τῆς βιομηχανίας ἀπορρόφησιν τῶν προσφάτων γερμανικῶν πιστώσεων.

Ἄλλ' ἐὰν ἡ σημερινὴ διάρθρωσις τοῦ τραπεζιτικοῦ συστήματος χαρακτηρίζεται ἀπὸ τοιαύτην ἀνεπάρκειαν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὑγιᾶ διαχέτευσιν τῶν εἰς τὴν διάθεσίν του μακροπροθέσμων κεφαλαίων εἰς παραγωγικάς ἐπενδύσεις, δὲν εἶναι ὀλιγώτερον πλημμελὲς ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἱκανότητα συγκεντρώσεως ὅλων τῶν ἐν τῇ γῶρᾳ διαθέσιμων κεφαλαίων διὰ μακροχρόνιους τοποθετήσεις, ὡς καὶ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν ὑφισταμένων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ δυνατοτήτων ἐξασφαλίσεως μακροπροθέσμων πιστώσεων.

Οὕτω κατὰ πρόσφατον μελέτην τοῦ Ἑμπορικοῦ καὶ Βιομηχανικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἀθηνῶν, («Ἐρευνα ἐπὶ τοῦ πιστωτικοῦ προβλήματος»), θὰ ἦτο δυνατόν νὰ συγκεντρωθῇ κατὰ τὸ λῆξαν 12μηνον ἐξ ἐσωτερικῶν πηγῶν ποσὸν 11½ δισεκατομμυρίου δρχ. διὰ βιομηχανικάς ἐπενδύσεις. Ἐκ τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ μικρὸν μόνον μέρος συνεκέντρωσαν αἱ Τράπεζαι. Τελικῶς δὲ δὲν κατέστη δυνατόν νὰ τοποθετηθῇ εἰς τὴν βιομηχανίαν εἰμὴ μόλις τὸ 1/5 τούτου.

Ἀνάλογος εἶναι ἡ κατάστασις ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ δυνατοτήτων, ἥτις ἐν τούτοις θὰ ἦτο ἐντελῶς διάφορος, ἐὰν ὑπῆρχεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἱδρυμα παρουσιάζον τὴν ἐπιβαλλομένην ἐν προκειμένῳ πιστωτικὴν ἐπιφάνειαν.

8. Ἡ ἰδρυσις μιᾶς «Τραπεζῆς Βιομηχανικῆς Ἀναπτύξεως» εἶναι κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἡ πλέον ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη διὰ τὴν βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν τῆς γῶρας.

Εἰς τὴν Τράπεζαν αὐτὴν θὰ πρέπη νὰ συγκεντροῦνται τὰ ἐκ πάσης ἐγχωρίου πηγῆς διαθέσιμα ἐτησίως κεφάλαια διὰ μακροπροθέσμους βιομηχανικάς ἐπενδύσεις, ἀφαιρουμένου τοῦ δικαιώματος τοιούτων τοποθετήσεων ἀπὸ τοὺς λοιποὺς τραπεζιτικοὺς ὁργανισμοὺς. Αὕτῃ θὰ εἶχε βεβαίως καὶ τὸ δι-

καίωμα τοῦ ἀπ' εὐθείας δανεισμοῦ ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν χρηματαγοράν.

Τὸ αὐτό, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, πρέπει νὰ γίνη διὰ τὴν κτηματικὴν πίστιν, τῆς ὁποίας ἡ ἐνάσκησις δέον νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν Κτηματικὴν Τράπεζαν, ἥτις οὕτω θὰ ἐπανήρχετο εἰς τὴν τόσον παρημελημένην σήμερον ἀρχικὴν ἀποστολὴν τῆς.

Τὰ κεφάλαια ἰδρύσεως τῆς Τ.Β.Α. — εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἔπρεπε νὰ συγχωνευθῇ ὁ Ο.Χ.Ο.Α. — θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐξευρεθοῦν διὰ κρατικῆς προικοδοτήσεως, διὰ συμμετοχῆς τῶν ἐμπορικῶν Τραπεζῶν καὶ τῶν Νομικῶν Πρωσώπων Δημοσίου Δικαίου, ὡς καὶ διὰ χρηματοδοτήσεως ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ μέσῳ τῆς διεθνoῦς Τραπεζῆς ἢ ἄλλων ἀναλόγων Ὁργανισμῶν.

Ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Τραπεζῆς θὰ ἔπρεπε νὰ συγκροτηθῇ τὸ ἐνδεδειγμένον ἐπιτελεῖον ἐξ Ἑλλήνων καὶ ξένων τεχνικῶν, ἵνα αὕτη καταστῇ ἱκανὴ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰ πάσης φύσεως τεχνικὰ προβλήματα, τὰ ἀφορῶντα τὴν ἴδρυσιν νέων καὶ τὴν λειτουργίαν τῶν ὑφισταμένων βιομηχανιῶν.

Ἀποστολὴ τῆς Τραπεζῆς δὲν θὰ ἦτο μόνον ἡ χορήγησις δανείων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐνεργὸς ἀνάμιξις τῆς εἰς τὴν ἴδρυσιν νέων ἢ τὴν ἐπέκτασιν ἥδη ὑφισταμένων ἐπιχειρήσεων, διὰ συμμετοχῆς εἰς τὸ κεφάλαιον αὐτῶν, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐὰν εἶναι ἐταιρικοὶ ἢ προσωπικοὶ ὀργανισμοί.

Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς χορηγήσεως τῶν δανείων, ἡ Τράπεζα ἀκολουθοῦσα καὶ ἐν προκειμένῳ τὴν ξένην πεῖραν θὰ ἠδύνατο, πρὸς ἐνίσχυσιν προσπαθειῶν ἐχουσῶν σοβαρὰ ἐχέγγραφα ἐπιτυχίας, νὰ στηρίζεται εἰς προσωπικὰς καὶ οὐχὶ πάντοτε ἐμπραγμάτους ἀσφαλείας.

Πάντα ταῦτα, εἶναι βασικά, ἐὰν θέλωμεν νὰ ἀντιμετωπίσωμεν ἀποτελεσματικῶς τὴν ἀνεπάρκειαν ἢ τὴν διστακτικότητά τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας εἰς τὴν ἀνάληψιν τῶν εὐθυνῶν διὰ τὴν δημιουργίαν νέας φύσεως ἰδίως βιομηχανιῶν, αἱ ὁποῖαι ὡς ἤδη ἐτονίσθη δὲν ἀποτελοῦν χαρακτηριστικὸν μόνον τῆς ἑλληνικῆς σημερινῆς πραγματικότητος, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν χωρῶν, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς ἀνάλογον μὲ τὴν Ἑλλάδα στάδιον ἀναπτύξεως.

Ἡ ἀποστολὴ τῆς Τραπεζῆς, τέλος, θὰ ἦτο ἰδιαιτέρως εὐεργετικὴ διὰ τὴν δημιουργίαν τῶν μεγάλων βασικῶν βιομηχανιῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ στηριχθῇ τὸ ὅλον οἰκοδόμημα τῆς ἐκβιομηχανοποιήσεως τῆς χώρας. Δι' αὐτῆς πράγματι θὰ ἔχωμεν τὸ κατάλληλον καὶ ὑπεύθυνον ὄργανον πρὸς μελέτην καὶ ἀντιμετώπισιν ὅλων τῶν προβλημάτων τῶν ἀφορῶντων τὴν προεργασίαν τῆς συστάσεώς των, τὴν νομικὴν μορφήν τὴν ὁποίαν θὰ προσλάβουν ὡς ἐπιχειρήσεις, ὡς καὶ τὴν προικοδοτήσιν των εἰς κεφάλαια. Οὕτω θ' ἀποφευχθῇ ἡ ἐπανάληψις τῶν σφαλμάτων καὶ τῶν ἀτυχῶν περιπετειῶν, αἱ ὁποῖαι ἐσημειώθησαν μέχρι σήμερον, ὅταν τὴν μεγάλην καὶ ἐξειδικευμένην αὐτὴν ἀποστολὴν ἀνεθέσαμεν εἰς ἀνιδέους, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, δημοσίας ὑπηρεσίας.

Υπὸ τὸ πρῖσμα τῶν σχέσεων αὐτῶν ἡ Τράπεζα θὰ ἀποβῇ ὁ κεντρικὸς καὶ ὑπεύθυνος φορεὺς τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ὅλου προγράμματος ἐκβιομηχανίσεως, ἡ ἑλλείψις τοῦ ὑπολοίτου ἔχει ἤδη στοιχίσει πολὺ ἀκριβὰ εἰς τὴν χώραν.

V. Τελικαὶ Παρατηρήσεις

Ἡ προηγηθεῖσα ἀνάλυσις δὲν ἐξαντλεῖ βεβαίως τὸ θέμα τῶν φορέων τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας. Περιορίσθη ἐνσυνειδήτως εἰς τὴν ἐπισήμανσιν τῶν σημαντικωτέρων ὀργανωτικῶν κενῶν, τὰ ὑποῖα ὑφίστανται σήμερον ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς οἰκονομίας μας, ὡς καὶ εἰς τὴν ὑπόδειξιν συγκεκριμένων λύσεων δι' ἐκάστην περίπτωσιν.

Αἱ προτεινόμεναι ἐξ ἄλλου λύσεις ἀποτελοῦν — καὶ τοῦτο πρέπει νὰ τονισθῇ — ἀπλᾶς ὑποδείξεις, μὲ σκοπὸν ὥπως δι' αὐτῶν προκληθῇ γενικωτέρα συζήτησις τοῦ θέματος. Οὐδεμίαν ἄλλην σκοπιμότητα φιλοδοξοῦν νὰ ἱκανοποιήσουν.

Βεβαίως, ἡ προώθησις τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας καὶ ἡ διασφάλισις τῆς οἰκονομικῆς αὐτῆς ἐπιβιώσεως δὲν προσκρούουν εἰς ὀργανωτικὰ μόνον προβλήματα. Ἄλλ' εἶναι ἐξ ἴσου βέβαιον ὅτι ἄνευ τῆς ἐγκαίρου καὶ ὀρθῆς ἐπιλύσεως τοῦ ὀργανωτικοῦ θέματος δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ἐπίτευξις των, τοῦλάχιστον καθ' ὃν ρυθμὸν καὶ ἑκτασιν ἐπιβάλλουν αἱ ἀνάγκαι τοῦ ἔθνους.
